

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1991 M. GRUODŽIO 9 D. NUTARIMU NR. 540 „DĖL NEPRIVATIZUOTINŲ ŽEMĖS ŪKIO ĮMONIŲ IR ORGANIZACIJŲ SĄRAŠO TVIRTINIMO“ (1992 M. VASARIO 27 D. REDAKCIJA) PATVIRTINTO NEPRIVATIZUOTINŲ ŽEMĖS ŪKIO ĮMONIŲ IR ORGANIZACIJŲ SĄRAŠO NUOSTATOS ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS 23 STRAIPSNIO 1 DALIAI, KONSTITUCINIAM TEISINĖS VALSTYBĖS PRINCIPUI, LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTĄ ATSTATYMO TVARKOS IR SĄLYGŲ“ (1991 M. BIRŽELIO 18 D. REDAKCIJA) 1 STRAIPSNIO NUOSTATAI, LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1991 M. GRUODŽIO 9 D. NUTARIMU NR. 540 „DĖL NEPRIVATIZUOTINŲ ŽEMĖS ŪKIO ĮMONIŲ IR ORGANIZACIJŲ SĄRAŠO TVIRTINIMO“ (1999 M. GEGUŽĖS 14 D. REDAKCIJA) PATVIRTINTO NEPRIVATIZUOTINŲ ŽEMĖS ŪKIO ĮMONIŲ IR ORGANIZACIJŲ SĄRAŠO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1999 M. GEGUŽĖS 14 D. NUTARIMO NR. 579 „DĖL ŽEMĖS SKLYPO SUTEIKIMO IR PAGRINDINĖS TIKSLINĖS ŽEMĖS NAUDOJIMO PASKIRTIES PAKEITIMO“ IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2001 M. KOVO 8 D. NUTARIMO NR. 266 „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1998 M. RUGPJŪČIO 13 D. NUTARIMO NR. 1026 „DĖL ŽEMĖS, SUTEIKTOS MOKSLO BEI MOKYMO ĮSTAIGOMS IR PERDUOTOS VALSTYBINIAMS SPECIALIZUOTIEMS SĖKLININKYSTĖS IR VEISLININKYSTĖS ŪKIAMS, SPECIALIOSIOS PASKIRTIES VEISLININKYSTĖS BENDROVĖMS, NAUDOTOJŲ IR JŲ NAUDOJAMŲ ŽEMĖS SKLYPŲ DYDŽIO NUSTATYMO“ DALINIO PAKEITIMO“ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS 23 STRAIPSNIO 1, 3 DALIMS, KONSTITUCINIAM TEISINĖS VALSTYBĖS PRINCIPUI, LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ

**NEKILNOJAMĄJĮ TURŲĄ ATKŪRIMO ĮSTATYMO PREAMBULĖS (1997 M.
LIEPOS 1 D. REDAKCIJA) NUOSTATAI**

2008 m. gegužės 20 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Tomos Birmontienės, Prano Kuconio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Ramutės Ruškytės, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovams Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Bendrosios rinkos organizavimo departamento Gyvulininkystės ir veterinarijos skyriaus vedėjui Aleksandrui Muzikevičiui, Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Teisės skyriaus vedėjai Jelenai Liaskovskajai, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos Teisės departamento direktoriaus pavaduotojui Alginui Gutauskui, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Teisės skyriaus vyriausiajai specialistei Olgai Pacevičienei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2008 m. gegužės 12 d. išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 05/07 pagal pareiškėjo – Kauno apygardos teismo prašymą (Nr. 1B-32/2006) ištirti:

– ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1992 m. vasario 27 d. redakcija) patvirtinto Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo nuostata, kad Lietuvos veterinarijos akademijai nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas yra 800 hektarų, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsniui;

– ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1999 m. gegužės 14 d. redakcija) patvirtintas Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašas ta apimtimi, kuria Lietuvos veterinarijos akademijai priskirta žemė, į kurią, kaip teigia pareiškėjas, buvusio žemės

savininko J. Jerino įpėdiniai pretenduoja atkurti nuosavybės teises, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulei (1997 m. liepos 1 d. redakcija);

– ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 579 „Dėl žemės sklypo suteikimo ir pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties pakeitimo“ ta apimtimi, kuria Lietuvos Respublikos ginklų fondui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės priskirta žemė, į kurią, kaip teigia pareiškėjas, buvusio žemės savininko J. Jerino įpėdiniai pretenduoja atkurti nuosavybės teises, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulei (1997 m. liepos 1 d. redakcija);

– ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimas Nr. 266 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimo Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei mokymo įstaigoms ir perduotos valstybiniais specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžio nustatymo“ dalinio pakeitimo“ ta apimtimi, kuria Lietuvos veterinarijos akademijai priskirta žemė, į kurią, kaip teigia pareiškėjas, buvusio žemės savininko J. Jerino įpėdiniai pretenduoja atkurti nuosavybės teises, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulei (1997 m. liepos 1 d. redakcija).

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Pareiškėjas – Kauno apygardos teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas nutartimi sustabdė bylos nagrinėjimą ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti:

1) ar Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ ta apimtimi, kuria nustatytas neprivatizuojamų žemės ūkio naudmenų plotas, kuris, pasak pareiškėjo, „turi būti skiriamas Lietuvos veterinarijos

akademijai“, neprieštarauja Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 23 straipsnio nuostatai, kad nuosavybė neliečiama, Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsniui;

2) ar Vyriausybės 1992 m. vasario 27 d. nutarimas Nr. 134 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 ir 1992 m. sausio 28 d. nutarimo Nr. 59 dalinio pakeitimo“ ta apimtimi, kuria nustatytas neprivatizuojamų žemės ūkio naudmenų plotas, kuris, pasak pareiškėjo, „turi būti skiriamas Lietuvos veterinarijos akademijai“, neprieštarauja Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 23 straipsnio nuostatai, kad nuosavybė neliečiama, Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsniui;

3) ar Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 579 „Dėl žemės sklypo suteikimo ir pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties pakeitimo“ neprieštarauja Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 23 straipsnio nuostatoms, kad nuosavybė neliečiama ir gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama, Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (1999 m. gegužės 13 d. redakcija) preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintai nuostatai, kad piliečiams nekilnojamasis turtas visų pirma turi būti gražinamas natūra;

4) ar Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 584 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ dalinio pakeitimo“ neprieštarauja Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 23 straipsnio nuostatoms, kad nuosavybė neliečiama ir gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama, Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (1999 m. gegužės 13 d. redakcija) preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintai nuostatai, kad piliečiams nekilnojamasis turtas visų pirma turi būti gražinamas natūra;

5) ar Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimas Nr. 266 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimo Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei mokymo įstaigoms ir perduotos valstybiniais specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžio nustatymo“ dalinio pakeitimo“ neprieštarauja Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo,

įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 23 straipsnio nuostatomis, kad nuosavybė neliečiama ir kad ji gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama, Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (2000 m. spalio 10 d. redakcija) preambuleje, pasak pareiškėjo, įtvirtintai nuostatai, kad piliečiams nekilnojamasis turtas visų pirma turi būti grąžinamas natūra.

2. Konstitucinio Teismo 2007 m. sausio 17 d. sprendimu „Dėl pareiškėjo – Kauno apygardos teismo prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. vasario 27 d. nutarimas Nr. 134 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. sausio 28 d. nutarimo Nr. 59 dalinio pakeitimo“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsniui, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 579 „Dėl žemės sklypo suteikimo ir pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties pakeitimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 584 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ dalinio pakeitimo“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (1999 m. gegužės 13 d. redakcija) preambulei, taip pat ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimas Nr. 266 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimo Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei mokymo įstaigoms ir perduotos valstybiniam specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžio nustatymo“ dalinio pakeitimo“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (2000 m. spalio 10 d. redakcija) preambulei“ buvo nuspręsta priimti nagrinėti pareiškėjo – Kauno apygardos teismo prašymus ištirti:

– ar Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1992 m. vasario 27 d. redakcija) (toliau – ir Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d. redakcija)) patvirtinto Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo nuostata, kad Lietuvos veterinarijos akademijai (toliau – ir LVA) nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas yra 800 hektarų, neprieštaravo Konstitucijos preambuleje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės

valstybės principui, Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai, Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsniui;

– ar Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1999 m. gegužės 14 d. redakcija) (toliau – ir Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 540 (1999 m. gegužės 14 d. redakcija)) patvirtintas Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašas ta apimtimi, kuria Lietuvos veterinarijos akademijai priskirta žemė, į kurią, kaip teigia pareiškėjas, buvusio žemės savininko J. Jerino įpėdiniai pretenduoja atkurti nuosavybės teises, neprieštaravo Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulei (1997 m. liepos 1 d. redakcija);

– ar Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 579 „Dėl žemės sklypo suteikimo ir pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties pakeitimo“ (toliau – ir Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 579) ta apimtimi, kuria Ginklų fondui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – ir Ginklų fondas) priskirta žemė, į kurią, kaip teigia pareiškėjas, buvusio žemės savininko J. Jerino įpėdiniai pretenduoja atkurti nuosavybės teises, neprieštarauja Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulei (1997 m. liepos 1 d. redakcija);

– ar Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimas Nr. 266 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimo Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei mokymo įstaigoms ir perduotos valstybiniam specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžio nustatymo“ dalinio pakeitimo“ (toliau – ir Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimas Nr. 266) ta apimtimi, kuria Lietuvos veterinarijos akademijai priskirta žemė, į kurią, kaip teigia pareiškėjas, buvusio žemės savininko J. Jerino įpėdiniai pretenduoja atkurti nuosavybės teises, neprieštarauja Konstitucijos preambulėje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulei (1997 m. liepos 1 d. redakcija).

3. Minėto sprendimo 2 punkte Konstitucinis Teismas pareiškėjo – Kauno apygardos teismo prašymą iširti, ar Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių

žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ ta apimtimi, kuria šiuo Vyriausybės nutarimu patvirtintame Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašė yra įtvirtinta nuostata, kad Lietuvos veterinarijos akademijai nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas yra 1 000 hektarų, neprieštarauja Konstitucijos preambuleje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 23 straipsnio nuostatai, kad nuosavybė neliečiama, Konstitucijos 29 straipsnyje, pasak pareiškėjo, įtvirtintam teisėtų lūkesčių principui, įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsniui, atsisakė nagrinėti kaip nežinybingą Konstituciniam Teismui, kadangi šiuo Vyriausybės nutarimu patvirtintame Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašė (1991 m. gruodžio 9 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas Vyriausybės 1992 m. vasario 27 d. nutarimu Nr. 134 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 ir 1992 m. sausio 28 d. nutarimo Nr. 59 dalinio pakeitimo“ buvo pakeistas ir neteko galios dar iki Konstitucijos priėmimo ir įsigaliojimo.

II

Pareiškėjo – Kauno apygardos teismo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

1. Ginčijamais teisės aktais perdavus LVA ir Ginklų fondui naudoti žemės sklypus, kurie, pasak pareiškėjo, apėmė ir dalį žemės, dėl kurios jau buvo paduoti pretendentų prašymai atkurti nuosavybės teises grąžinant ją natūra, buvo pažeistas įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 1 straipsnis, kuriame buvo nustatytas nuosavybės atkūrimo natūra prioritetas, kartu ir teisėtumo principas, reikalaujantis, kad valdžios institucijų priimami sprendimai būtų pagrįsti teisės normomis, o jų turinys atitiktų teisės normų reikalavimus.

2. Ginčijami aktai priimti neatsižvelgiant į tai, kad žemės sklypų perdavimo LVA ir Ginklų fondui metu ieškovas jau buvo padavęs prašymą atkurti nuosavybės teises į dalį šios žemės. Pareiškėjo nuomone, remiantis Vyriausybės 1995 m. spalio 24 d. nutarimu Nr. 1379 „Dėl Prašymų paimti žemę visuomenės poreikiams pateikimo bei nagrinėjimo ir nuostolių, atsiradusių dėl žemės paėmimo, atlyginimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos Prašymų paimti žemę visuomenės poreikiams pateikimo bei nagrinėjimo ir nuostolių, atsiradusių dėl žemės paėmimo, atlyginimo tvarkos 10 punktu pirma turėjo būti išspręstas žemės grąžinimo natūra asmenims, pateikusiems prašymus atkurti nuosavybės teises, klausimas, o tik po to galėjo būti priimtas sprendimas dėl žemės paėmimo visuomenės poreikiams iš savininkų, kuriems atkurtos nuosavybės teisės. Ginčijamais nutarimais žemę LVA ir Ginklų fondui perdavus kaip laisvą valstybinę žemę, prieš tai neišspręsdus jos grąžinimo natūra asmenims, siekiantiems atkurti nuosavybės teises, klausimo, buvo pažeista Konstitucijos 23 straipsnio 1 dalis, užtikrinanti nuosavybės neliečiamumą.

3. Ginčijamais teisės aktais žemė naudoti visuomenės poreikiams buvo perduota

nepatvirtinus konkrečių žemės sklypo, būtino visuomenės poreikiams tenkinti, ribų, neįvertinus konkretaus visuomenės poreikiams būtino žemės sklypo dydžio. Perduodant ginčo žemę neįrodžius konkretaus visuomenės poreikio ir jo apimties buvo pažeista Konstitucijos 23 straipsnio 3 dalis, kurioje nustatyta, kad nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama.

4. Teisėtų lūkesčių apsaugos principas suponuoja valstybės, taip pat valstybės valdžią įgyvendinančių bei kitų valstybės institucijų pareigą laikytis valstybės prisiimtų įsipareigojimų. Šis principas taip pat reiškia įgytų teisių apsaugą, t. y. asmenų teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius įstatymus ar kitus teisės aktus įgytos teisės bus išlaikytos nustatyta laiką ir galės būti realiai įgyvendinamos. Kadangi valstybės prisiimti įsipareigojimai J. Jerino įpėdiniais iki šiol nėra įvykdyti, jų teisėti lūkesčiai yra pažeidžiami.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovų A. Muzikevičiaus, J. Liaskovskajos, A. Gutausko ir O. Pacevičienės rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijami Vyriausybės nutarimai neprieštarauja (neprieštaravo) Konstitucijai ir įstatymams. Suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovų pozicija grindžiama šiais argumentais.

1. Remiantis oficialios konstitucinės doktrinos nuostata, kad jei nėra galimybės išlikusio turto grąžinti natūra, teisinga kompensacija taip pat užtikrina nuosavybės teisių atkūrimą, nuosavybės teisių atkūrimo procese būtina derinti iki žemės nacionalizacijos buvusių jos savininkų, asmenų, kuriems žemė buvo suteikta naudotis po to, kai buvo nacionalizuota, ir visos visuomenės interesus. Todėl įstatymų leidėjas numatė, kad nuosavybės teisės gali būti atkuriamos ne tik grąžinant žemę natūra, bet ir kitais įstatymo nustatytais būdais. Atkuriant nuosavybės teises negali būti tenkinami tik asmenų, pageidaujančių atkurti nuosavybės teises, interesai, paneigiant teisėtų žemės naudotojų, kurie teisės aktų nustatyta tvarka suteiktuose žemės sklypuose daugelį metų vykdo praktinę mokymo ir mokslinę veiklą, interesus. Pagal įstatymą „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ piliečiai, turintys teisę atkurti nuosavybės teises, įgijo teisėtą lūkestį, kad jiems šio įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis nuosavybės teisės bus atkurtos, tačiau pagal šį įstatymą yra vykdoma ribota restitucija – dėl susiklosčiusių faktinių žemėnaudos santykių ne visiems asmenims nuosavybės teisės gali būti atkuriamos grąžinant žemę natūra iki nacionalizacijos buvusioje vietoje, nes tam tikros žemėnaudos buvo priskirtos valstybės išperkamai žemei, įskaitant ir mokslo bei mokymo įstaigoms eksperimentams ir kitoms mokslo reikmėms suteiktą žemę. Taigi įstatymų leidėjas piliečiams, kuriems grąžintiną žemę naudojo mokslo ir mokymo įstaigos, nesuteikė pagrindo tikėtis žemės grąžinimo natūra, t. y. šie piliečiai neįgijo teisėtų lūkesčių, kad jiems atkuriant nuosavybės teises

bus galima susigrąžinti žemę buvusioje vietoje natūra.

2. LVA – vienintelė speciali mokslo ir studijų institucija, rengianti veterinarijos specialistus. Juos rengiant kvalifikuotam darbui turi būti sudarytos sąlygos ne tik teoriniam, bet ir praktiniam ugdymui, todėl būtina ne tik aprūpinti šią mokslo ir studijų įstaigą specializuota technine ir programine įranga – ji turi turėti ir žemės, kurioje būtų auginami pašariniai ir kiti augalai, veisiami ir auginami gyvuliai. Be to, LVA Praktinio mokymo ir bandymų centras yra pagrindinė šios akademijos Veterinarijos fakulteto Veterinarinės medicinos ir Veterinarinės maisto saugos programų vykdymo bazė. Todėl teisinis reguliavimas, suteikiantis galimybę mokslo ir mokymo įstaigoms eksperimentams bei kitoms mokslo reikmėms suteiktą žemę priskirti valstybės išperkamai, t. y. negrąžintinai natūra buvusiems savininkams, žemei, leidžia užtikrinti mokslo ir mokymo įstaigų (šiuo atveju – LVA) tolesnį funkcionavimą.

3. Lietuvos veterinarijos akademijai žemės plotas buvo skirtas atsižvelgiant į poreikį, nustatomą pagal studentų skaičių (pagal studentų skaičių ir jų pasirinktas mokslo specializacijas nustatomas reikalingas gamybinis potencialas, galvijų skaičius ir atitinkamai – šiems galvijams auginti reikalingas žemės plotas). Be to, 2002 m. Europos veterinarijos aukštųjų mokymo įstaigų asociacija, tarpininkaujant Europos Komisijos Techninės pagalbos ir pasikeitimų biurui, atliko išsamų tarptautinį Veterinarinės medicinos studijų programos akreditacinį vertinimą. Europos Sąjungos ekspertai konstatavo, kad LVA Praktinio mokymo ir bandymų centras yra būtinas veterinarijos ir gyvulininkystės studijoms. To taip pat reikalaujama Europos Bendrijų Tarybos 1978 m. gruodžio 18 d. direktyvoje 78/1027/EEB ir 78/1026/EEB bei Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos 2005 m. rugsėjo 7 d. direktyvoje 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo, kuriose pabrėžiama, jog mokymo-bandymų ūkis su įvairių rūšių gyvuliais yra būtinas, kad Europos Sąjungos valstybėse būtų pripažįstama profesinė rengiamų specialistų kvalifikacija.

4. Pasak suinteresuoto asmens atstovų, kol buvusiems savininkams ir kitiems asmenims, pageidaujantiems atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą, specialiame įstatyme numatytais sąlygomis ir tvarka nėra atkurtos nuosavybės teisės, jie dar nėra laikomi to turto savininkais, todėl iki to laiko jie neįgyja savininko subjektyvių teisių į šį turtą. Suinteresuoto asmens atstovai nesutinka su pareiškėjo teiginiu, kad buvusiam turto savininkui, kurio iki nacionalizacijos turėta žemė teisės aktų nustatyta tvarka yra priskirta valstybės išperkamai žemei, turėtų būti kompensuojama ne pagal specialųjį Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą, bet vadovaujantis teisės aktais, reguliuojančiais žemės išpirkimą iš jos savininkų visuomenės poreikiams.

5. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu Ginklų fondui yra suteikta išimtinė teisė aprūpinti krašto apsaugos sistemą ir valstybės institucijas ginklais, karine technika, šaudmenimis ir sprogmenimis, taip pat gaminti, remontuoti ginkluotę, šaudmenis ir sprogmenis.

Vadovaudamasi šiuo įstatymu ir nacionalinio saugumo interesais, Lietuvos Respublikos valstybės gynimo taryba 1996 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 2S nusprendė Lietuvoje įkurti ginkluotės gamyklą. Jai reikalingo žemės sklypo vietą parinko komisija, sudaryta iš Žemės ūkio ministerijos, valstybės įmonės Valstybinio žemėtvarkos instituto, Kauno apskrities viršininko administracijos bei Ginklų fondo atstovų; ši komisija, remdamasi studija, pagrindžiančia žemės sklypo Kauno rajono Užliedžių kadastro vietovės Vijūkų kaime tinkamumą, 1999 m. balandžio 30 d. surašė statybos sklypo parinkimo aktą.

6. Pasak suinteresuoto asmens atstovų, statant ginkluotės gamyklą buvo siekiama aprūpinti šaudmenimis Lietuvos kariuomenę, kad jos ginkluotė atitiktų NATO standartus. Tad Ginklų fondui žemės sklypas perduotas atsižvelgiant į visuomenės poreikį.

7. Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 584 sumažinus LVA skirtų naudoti žemės ūkio naudmenų plotą iki 767,5 hektaro ir Vyriausybės tos pačios dienos nutarimu Nr. 579 iš LVA paimtą 32,5 hektaro žemės sklypą suteikus Ginklų fondui šaudmenų gamyklai statyti, minėtas žemės sklypas iš vienos valstybės išperkamos žemės kategorijos pateko į kitą valstybės išperkamos žemės kategoriją, taigi jis netapo laisvu žemės sklypu, kurį galima grąžinti natūra.

IV

Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovai A. Muzikevičius, J. Liaskovskaja, A. Gutauskas ir O. Pacevičienė pakartojo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus, taip pat pateikė papildomus paaiškinimus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjas prašo ištirti ginčijamų Vyriausybės nutarimų atitiktį *inter alia* teisinės valstybės principui, įtvirtintam, pasak pareiškėjo, Konstitucijos preambulėje, taip pat Konstitucijos 29 straipsniui, pasak pareiškėjo, įtvirtinančiam teisėtų lūkesčių principą.

2. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinio teisinės valstybės principo negalima aiškinti kaip įtvirtinto tik Konstitucijos preambulėje, kad konstitucinis teisinės valstybės principas integruoja įvairias Konstitucijoje įtvirtintas, jos saugomas ir ginamas vertybes, kad šis principas apima daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pabrėžęs, kad neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas.

3. Atsižvelgdamas į šias oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas, šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas tirs ginčijamų Vyriausybės nutarimų atitiktį *inter alia* konstituciniam teisinės valstybės principui.

4. Iš pareiškėjo – Kauno apygardos teismo prašymo argumentų matyti, kad jam kilo abejonių dėl Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d. redakcija) atitikties ne visam įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 1 straipsniui (1991 m. birželio 18 d. redakcija), o tik šio straipsnio nuostatai „Nuosavybės teisė į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatoma: 1) grąžinant nusavintą turtą natūra arba jam ekvivalentine natūra; 2) suteikiant šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiesiems asmenims vienkartinės valstybės išmokas, įgalinančias juos perimti atitinkamą dalį privatizuojamo valstybinio (visuomeninio) turto, jeigu neįmanoma grąžinti nusavinto turto natūra arba ekvivalentine natūra <...>“, ir dėl Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 (1999 m. gegužės 14 d. redakcija), 1999 m. gegužės 14 d. nutarimo Nr. 579 ir 2001 m. kovo 8 d. nutarimo Nr. 266 atitikties ne visai Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulei (1997 m. liepos 1 d. redakcija), o tik šio įstatymo preambulės nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams grąžinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“.

5. Taigi šioje konstitucinės justicijos byloje pagal pareiškėjo – Kauno apygardos teismo prašymą bus tiriama, ar:

– Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1992 m. vasario 27 d. redakcija) patvirtinto Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo nuostata, kad Lietuvos veterinarijos akademijai nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas yra 800 hektarų, neprieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsnio nuostatai „Nuosavybės teisė į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatoma: 1) grąžinant nusavintą turtą natūra arba jam ekvivalentine natūra; 2) suteikiant šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiesiems asmenims vienkartinės valstybės išmokas, įgalinančias juos perimti atitinkamą dalį privatizuojamo valstybinio (visuomeninio) turto, jeigu neįmanoma grąžinti nusavinto turto natūra arba ekvivalentine natūra <...>“;

– Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1999 m. gegužės 14 d. redakcija) patvirtintas Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašas ta apimtimi, kuria Lietuvos veterinarijos akademijai priskirta žemė, neprieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas

grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams gražinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“;

– Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 579 „Dėl žemės sklypo suteikimo ir pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties pakeitimo“ ta apimtimi, kuria Ginklų fondui priskirta žemė, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams gražinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“;

– Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimas Nr. 266 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimo Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei mokymo įstaigoms ir perduotos valstybiniais specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžio nustatymo“ dalinio pakeitimo“ ta apimtimi, kuria Lietuvos veterinarijos akademijai priskirta žemė, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams gražinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“.

II

1. Sprendžiant, ar ginčijami Vyriausybės nutarimai neprieštarauja (neprieštaravo) Konstitucijai ir įstatymams, būtina nustatyti, kokiais teisės aktais ir kuo remiantis žemė buvo suteikta LVA ir Ginklų fondui, koks yra šios žemės teisinis statusas.

2. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba 1991 m. liepos 30 d. priėmė Lietuvos Respublikos žemės ūkio įmonių turto privatizavimo įstatymą, skirtą žemės ūkio įmonių turto privatizavimo sąlygoms ir tvarkai reglamentuoti (1 straipsnio 1 dalis). Šio įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje buvo nustatyta: „Šis įstatymas netaikomas pramoninio pobūdžio valstybinėms žemės ūkio įmonėms, kurių turtas privatizuojamas pagal Lietuvos Respublikos valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymą, taip pat neprivatizuotinoms specializuotoms žemės ūkio įmonėms. Tokių įmonių sąrašą nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė“; 2 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad „privatizavimo objektą sudaro žemės ūkio įmonių turtas, išskyrus gražinamą savininkams ir kitiems Lietuvos Respublikos įstatyme „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą

atstatymo tvarkos ir sąlygų“ numatytiems asmenims“.

Taigi Žemės ūkio įmonių turto privatizavimo įstatymu žemės ūkio įmonių turtas buvo pripažintas privatizavimo objektu, išskyrus Vyriausybės nustatytas neprivatizuotinas specializuotas žemės ūkio įmones (1 straipsnio 2 dalis), taip pat turtą, gražinamą buvusiems savininkams atkuriant nuosavybės teises (2 straipsnio 1 dalis). Kitaip tariant, šiame įstatyme buvo skiriamos dvi neprivatizuotino žemės ūkio įmonių turto kategorijos: 1) specializuotų žemės ūkio įmonių turtas, kuris dėl tam tikrų ypatybių reikalingas valstybės reikmėms ir negali būti perduotas privatinėn nuosavybėn; 2) turtas, kuris privatinėn nuosavybėn negali būti perduotas privatizavimo sandorio pagrindu, tačiau jo perdavimas privatinėn nuosavybėn nėra absoliučiai apribotas, nes, vykdant restituciją, jis turi būti gražintas buvusiems savininkams.

3. 1991 m. liepos 30 d. Aukščiausioji Taryba taip pat priėmė nutarimą Nr. I-1629 „Dėl Žemės ūkio įmonių turto privatizavimo įstatymo įsigaliojimo tvarkos“, kurio 3 punktu Vyriausybei buvo pavesta „iki 1991 m. rugsėjo 15 d. sudaryti pagal šį įstatymą ir pagal Valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymą privatizuojamų žemės ūkio įmonių ir neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių sąrašus ir, esant reikalui, nustatyti jų privatizavimo eilę“.

Vykdydama šį Aukščiausiosios Tarybos nutarimą Vyriausybė 1991 m. gruodžio 9 d. priėmė nutarimą Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“, kuriuo buvo patvirtintas Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašas ir leista tikslinti sudarant žemėtvarkos planus neprivatizuojamos žemės plotą. Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašė *inter alia* buvo įtvirtinta, kad Lietuvos veterinarijos akademijai nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas yra 1 000 hektarų.

4. Vyriausybė 1992 m. vasario 27 d. priėmė nutarimą Nr. 134 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 ir 1992 m. sausio 28 d. nutarimo Nr. 59 dalinio pakeitimo“ (toliau – Vyriausybės 1992 m. vasario 27 d. nutarimas Nr. 134), kurio 1 punktu pakeitė Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1991 m. gruodžio 9 d. redakcija) patvirtintą Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašą ir išdėstė jį nauja redakcija. Šiame sąrašė (1992 m. vasario 27 d. redakcija) *inter alia* buvo įtvirtinta, kad Lietuvos veterinarijos akademijai nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas yra 800 hektarų, t. y. LVA nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas buvo sumažintas nuo 1 000 iki 800 hektarų.

Šiame kontekste pažymėtina, kad minėtu Vyriausybės 1992 m. vasario 27 d. nutarimu Nr. 134 buvo nustatytas tik LVA naudojamų žemės ūkio naudmenų plotas, o sklypo ribos buvo apibrėžtos Kauno apskrities valdytojo 1996 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 05-5923 „Dėl Lietuvos veterinarijos akademijos žemės sklypų panaudos žemės ūkio veiklai Kauno rajone“ (toliau – Kauno apskrities valdytojo 1996 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr. 05-5923), vėliau jos buvo tikslinamos

Kauno apskrities viršininko 1998 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 05-8064 „Dėl valstybės išperkamos ir neprivatizuojamos žemės planų patvirtinimo (Kauno r.)“ (toliau – 1998 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. 05-8064), 2001 m. gegužės 30 d. įsakymu Nr. 02-05-4060 „Dėl Kauno apskrities viršininko 1998 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. 05-8064 dalinio pakeitimo (Kauno r.)“ (toliau – 2001 m. gegužės 30 d. įsakymas Nr. 02-05-4060), 2001 m. birželio 15 d. įsakymu Nr. 02-05-4555 „Dėl Kauno apskrities valdytojo 1996 m. gruodžio 2 d. įsakymo Nr. 05-5923 pripažinimo netekusiu galios, žemės sklypų suteikimo naudotis ir nekilnojamojo turto (žemės sklypų) registru Nr. 52/1107, 52/1101, 52/1098, 52/1102, 52/1111, 52/1129, 52/1114, 52/1112 patikslinimo (Kauno r.)“ (toliau – 2001 m. birželio 15 d. įsakymas Nr. 02-05-4555), 2003 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr. 02-05-3199 „Dėl žemės reformos žemėtvarkos projekto patvirtinimo (Kauno r.)“ (toliau – 2003 m. gegužės 16 d. įsakymas Nr. 02-05-3199).

Paminėtina, kad Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1992 m. vasario 27 d. redakcija) patvirtintas Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašas ne kartą buvo keičiamas (Vyriausybės 1992 m. birželio 2 d. nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 134 dalinio pakeitimo“, 1993 m. gegužės 28 d. nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 134 dalinio pakeitimo“, 1995 m. spalio 11 d. nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 134 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 ir 1992 m. sausio 28 d. nutarimo Nr. 59 dalinio pakeitimo“ dalinio pakeitimo“), tačiau minėtu Vyriausybės nutarimu patvirtinto Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo (1992 m. vasario 27 d. redakcija) nuostata, kad Lietuvos veterinarijos akademijai nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas yra 800 hektarų, nebuvo keičiama.

5. Vyriausybė 1999 m. gegužės 14 d. priėmė nutarimą Nr. 579 „Dėl žemės sklypo suteikimo ir pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties pakeitimo“, kuriuo nutarė: „suteikti Lietuvos Respublikos ginklų fondui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės <...> neterminuotai naudotis šaudmenų gamybos įmonės statybai 32,5 hektaro valstybinės žemės ūkio paskirties žemės sklypą Kauno rajone, Vijūkų kaime, šiuo metu naudojamą Lietuvos veterinarijos akademijos pagal parengtą žemės sklypo planą“ (1 punktą); „leisti pakeisti šio nutarimo 1 punkte nurodyto žemės sklypo <...> pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį iš žemės ūkio paskirties į kitos paskirties“ (2 punktą); „pavesti Kauno apskrities viršininkui skubos tvarka parengti ir sudaryti panaudos sutartį su Ginklų fondu dėl nurodyto žemės sklypo perdavimo neatlygintinai naudotis“ (3 punktą); „leisti Kauno apskrities viršininkui nurašyti nurodytajame žemės sklype naikinamus melioracijos įrenginius, kurių likutinė vertė – 69 128 litai“ (4 punktą).

Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 579, kuriuo Ginklų fondui perduotas

naudotis valstybinės žemės sklypas, pakeičiant pagrindinę tikslinę jo naudojimo paskirtį, buvo priimtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos žemės įstatymo (1997 m. birželio 26 d. redakcija) 22, 23, 31 straipsniais, kuriuose *inter alia* buvo nustatyta, kad: valstybinė žemė suteikiama neterminuotai arba terminuotai naudotis įstaigoms ir organizacijoms, išlaikomoms iš biudžeto, nesudarant valstybinės žemės nuomos sutarčių Vyriausybės nustatyta tvarka (22 straipsnio 1 dalis); valstybinės žemės suteikimo naudotis Krašto apsaugos ministerijos nustatytiems objektams tvarką nustato įstatymai ir Vyriausybė (22 straipsnio 2 dalis); teisę naudotis valstybine žeme suteikia Vyriausybė (23 straipsnio 1 dalies 1 punktas); žemės naudotojai, norintys ją naudoti kitai paskirčiai, negu buvo nustatyta žemę įgyjant arba išsinuomojant bei suteikiant naudotis, privalo gauti Vyriausybės arba apskrities viršininko leidimą (31 straipsnio 1 dalis).

6. Vyriausybė 1999 m. gegužės 14 d. priėmė nutarimą Nr. 584 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ dalinio pakeitimo“ (toliau – Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 584), kuriuo buvo pakeistas Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ patvirtintas Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašas: buvo pakeista skyriaus „Neprivatizuotini žemės ūkio mokslo institutai ir kitos mokslo įstaigos“ paskutinė pastraipa, joje įtvirtinus, kad Lietuvos veterinarijos akademijai nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas yra 767,5 hektaro, t. y. LVA nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas buvo sumažintas nuo 800 hektarų iki 767,5 hektaro.

Šis Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo pakeitimas – LVA nustatyto neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų ploto sumažinimas 32,5 hektaro (nuo 800 hektarų iki 767,5 hektaro) buvo padarytas todėl, kad jau minėtu Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 579 32,5 hektaro žemės sklypas buvo perduotas Ginklų fondui.

7. Vyriausybė 2001 m. kovo 8 d. priėmė nutarimą Nr. 266 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimo Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei mokymo įstaigoms ir perduotos valstybiniams specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžio nustatymo“ dalinio pakeitimo“, kurio 1 punktu buvo pakeistas Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei mokymo įstaigoms ir perduotos valstybiniams specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžio nustatymo“ ir jo 2 priedo „Mokslo bei mokymo įstaigos ir valstybiniai specializuoti sėklininkystės bei veislininkystės ūkiai ir jų naudojamų žemės sklypų dydis“ skyriuje „Švietimo ir mokslo ministerija“ *inter alia* buvo nustatyta, kad LVA bendras žemės sklypų dydis yra 815 hektarų, iš jų žemės ūkio

naudmenos užima 767,5 hektaro, o užstatytos teritorijos – 34,1 hektaro.

Šio Vyriausybės nutarimo 2 punkte buvo pripažintas netekusiu galios Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“, taip pat jį bei juo patvirtintą Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašą keitę Vyriausybės nutarimai, *inter alia* Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 584 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ dalinio pakeitimo“.

Po Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimo Nr. 266 priėmimo ir įsigaliojimo LVA nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas – 767,5 hektaro – nebuvo keičiamas.

8. Pažymėtina, kad ginčijamu Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimu Nr. 266, kuriuo nustatytas LVA naudojamos žemės sklypo dydis ir pripažintas netekusiu galios *inter alia* ginčijamas Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d., 1999 m. gegužės 14 d. redakcijos), buvo papildytas Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei mokymo įstaigoms ir perduotos valstybiniais specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžių nustatymo“ (toliau – ir Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas Nr. 1026). Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas Nr. 1026 buvo priimtas vadovaujantis Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymu, būtent jo 12 straipsnio 9 punkto (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostata „Žemė iš šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų piliečių išperkama valstybės ir už ją atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį, jeigu ji <...> suteikta mokslo ir mokymo, valstybinėms socialinės globos bei rūpybos įstaigoms, valstybinėms įstaigoms ir organizacijoms, perduota valstybiniais specializuotiems sėklininkystės, veislininkystės ūkiams. Šios žemės naudotojų sąrašą ir jų naudojamų žemės sklypų dydžius nustato Vyriausybė“. Šis Vyriausybės nutarimas buvo skirtas žemės ūkio mokyklų ir žemės ūkio mokslo ir mokymo įstaigų naudojamų valstybinės žemės sklypų priskyrimui valstybės išperkamai žemei reguliuoti nustatant tų įstaigų ir jų naudojamų žemės sklypų plotų sąrašą.

Taigi ginčijamas Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d., 1999 m. gegužės 14 d. redakcijos) patvirtintas Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių sąrašas Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarime Nr. 1026 (2001 m. kovo 8 d. redakcija) buvo įvardytas kaip valstybės išperkamų objektų sąrašas, vadinasi, ir LVA priskirtai bei jos naudojamai žemei buvo tiesiogiai įtvirtintas valstybės išperkamos žemės statusas.

9. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, kaip matyti iš bylos medžiagos, LVA iki aptartųjų Vyriausybės nutarimų, kuriais jai buvo priskirtas atitinkamo dydžio valstybinės žemės plotas, priėmimo dar nuo 1956 m. naudojos atitinkamo dydžio žemės sklypu. Pažymėtina ir tai, kad pagal Kauno rajono Lietuvos veterinarijos akademijos mokomojo-

bandomojo ūkio žemės naudojimo ribų planą, patvirtintą Kauno rajono Liaudies deputatų tarybos Vykdomojo komiteto 1983 m. gegužės 26 d. sprendimu Nr. 143, LVA buvo skirta ir ji naudojo 3 363 hektarus žemės. Kaip matyti iš bylos medžiagos, *inter alia* suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovų paaiškinimų Konstitucinio Teismo posėdyje, LVA naudotas 3 363 hektarų žemės plotas apėmė ir vėliau Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 LVA priskirtą 1 000 hektarų žemės ūkio naudmenų plotą bei Vyriausybės 1992 m. vasario 27 d. nutarimu Nr. 134, 1999 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 584 ir 2001 m. kovo 8 d. nutarimu Nr. 266 LVA priskirtus jau sumažintus žemės ūkio naudmenų plotus – atitinkamai 800 hektarų ir 767,5 hektaro.

10. Apibendrinant minėtuose Vyriausybės nutarimuose įtvirtintą teisinį reguliavimą, ginčijamą šioje konstitucinės justicijos byloje, pažymėtina, kad:

– Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d., 1999 m. gegužės 14 d. redakcijos) ir Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimu Nr. 266 LVA buvo suteiktas (priskirtas) atitinkamo dydžio žemės ūkio naudmenų plotas, kuris turėjo valstybinės žemės statusą (tą patvirtina Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarime Nr. 579 nustatytas teisinis reguliavimas, *inter alia* šio nutarimo 1 punktas, kuriame nustatyta, kad Ginklų fondui suteikiamas neterminuotai naudotis valstybinės žemės ūkio paskirties žemės sklypas, naudojamas Lietuvos veterinarijos akademijos);

– Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d., 1999 m. gegužės 14 d. redakcijos) ir Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimu Nr. 266 buvo nustatytas tik Lietuvos veterinarijos akademijai suteiktų (priskirtų) žemės ūkio naudmenų plotas, o konkrečios LVA naudojamo žemės sklypo ribos buvo apibrėžtos jau minėtu Kauno apskrities valdytojo 1996 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 05-5923 ir vėliau patikslintos Kauno apskrities viršininko 1998 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 05-8064, 2001 m. gegužės 30 d. įsakymu Nr. 02-05-4060, 2001 m. birželio 15 d. įsakymu Nr. 02-05-4555, 2003 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr. 02-05-3199;

– Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 579 Ginklų fondui perdavus 32,5 hektaro žemės sklypą, kuris buvo įvardytas kaip turintis valstybinės žemės statusą, iki tol naudotą LVA, šios žemės, kaip valstybinės, statusas taip pat nepasikeitė.

11. Pažymėtina, kad žemės privatizavimo ir nuosavybės teisių į žemę atkūrimo procesai yra neatsiejami nuo žemės reformos, kurią ginčijamų Vyriausybės nutarimų priėmimo metu reguliavo Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymas (1992 m. sausio 24 d., 1997 m. liepos 2 d. redakcijos). Šio įstatymo 2 straipsnyje buvo nustatyti žemės reformos tikslai, *inter alia* grąžinti neteisėtai nusavintą žemę.

11.1. Vyriausybės 1992 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 134, kuriuo buvo pakeistas Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 540, priėmimo metu galiojo 1992 m. sausio 24 d. redakcijos Žemės reformos įstatymas. Šio įstatymo 13 straipsnio 4 punkte buvo nustatyta, kad

privatinė nuosavybė piliečiams neparduodama „žemė, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka suteikta arba numatoma suteikti mokslo ir mokymo įstaigoms eksperimentams bei kitoms mokslo ir mokymo reikmėms“.

11.2. Tuo metu galiojusio įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 12 straipsnio 5 punkte buvo nustatyta, jog valstybės reikmėms reikalinga bei kita žemė yra išperkama (taikant šiame įstatyme numatytus išpirkimo būdus), jeigu ji numatyta tvarka suteikta mokslo ir mokymo įstaigoms eksperimentams bei kitoms mokslo ir mokymo reikmėms.

11.3. Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimo Nr. 584, kuriuo buvo pakeistas Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 540, priėmimo metu galiojusio Žemės reformos įstatymo (1997 m. liepos 2 d. redakcija) 13 straipsnio 3 punkte buvo nustatyta, kad žemė neprivatizuojama, jeigu ji „suteikta mokslo ir mokymo, valstybinėms socialinės globos bei rūpybos įstaigoms, valstybinėms įstaigoms ir organizacijoms, perduota valstybiniam specializuotiems sėklininkystės, veislininkystės ūkiams“.

11.4. Tuo metu galiojusio Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (1997 m. liepos 1 d. redakcija) 12 straipsnio 9 punkte buvo nustatyta, kad „Žemė iš šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų piliečių išperkama valstybės ir už ją atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį, jeigu ji <...> suteikta mokslo ir mokymo, valstybinėms socialinės globos bei rūpybos įstaigoms, valstybinėms įstaigoms ir organizacijoms, perduota valstybiniam specializuotiems sėklininkystės, veislininkystės ūkiams. Šios žemės naudotojų sąrašą ir jų naudojamų žemės sklypų dydžius nustato Vyriausybė“.

11.5. Iš esmės analogiška nuostata dėl mokslo ir studijų institucijoms perduotos žemės priskyrimo valstybės išperkamai žemei buvo įtvirtinta Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimo Nr. 266 priėmimo metu galiojusio Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (1999 m. gegužės 13 d. redakcija) 12 straipsnio 8 punkte.

12. Apibendrinant teisinį reguliavimą, įtvirtintą Žemės ūkio įmonių turto privatizavimo įstatyme, Žemės reformos įstatyme ir įstatymuose, reguliuojančiuose restitucijos santykius, pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, Žemės ūkio įmonių turto privatizavimo įstatyme išskirdamas dvi neprivatizuotino žemės ūkio įmonių turto kategorijas, siekė atskirti turtą (priklausantį specializuotoms žemės ūkio įmonėms), būtiną valstybės reikmėms, kurio, jį perdavus privatinė nuosavybėn, tinkamai naudoti toms reikmėms būtų neįmanoma (šio turto perleisti privatinė nuosavybėn negalima), nuo turto, kurio perduoti privatinė nuosavybėn nėra absoliučiai negalima – neleidžiami tik šio turto privatizavimo sandoriai, siekiant užtikrinti galimybę grąžinti šį turtą buvusiems savininkams, t. y. prioritetą suteikiant restitucijai, o ne privatizavimui.

Kartu pažymėtina, kad valstybės reikmėms reikalinga žemė (*inter alia* mokslo ir mokymo

įstaigoms suteikta žemė) įstatymais buvo priskirta neperduodamos privatinė nuosavybė (Žemės reformos įstatymo 13 straipsnio 4 punktas (1991 m. liepos 25 d. redakcija)), neprivatizuojamos (Žemės reformos įstatymo 13 straipsnio 3 punktas (1997 m. liepos 2 d. redakcija)) ir negražinamos natūra buvusiems savininkams (valstybės išperkamos) (įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 12 straipsnio 1 dalies 5 punktas (1991 m. birželio 18 d. redakcija), Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 12 straipsnio 9 punktas (1997 m. liepos 1 d. redakcija) ir 12 straipsnio 8 punktas (1999 m. gegužės 13 d. redakcija)) žemės kategorijai. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad pagal Žemės reformos įstatymo 13 straipsnio 3 punktą (1997 m. liepos 2 d. redakcija) ir pagal Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 12 straipsnio 9 punktą (1997 m. liepos 1 d. redakcija) atitinkamai neprivatizuojamos ar negražinamos natūra buvusiems savininkams (valstybės išperkamos) žemės kategorijai buvo priskirta ir žemė, suteikta valstybinėms įstaigoms ir organizacijoms.

13. Vyriausybės nutarimuose įtvirtintą šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamą teisinį reguliavimą aiškinant minėtų įstatymų kontekste pažymėtina, kad LVA naudotos žemės įtraukimas į šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamą Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d., 1999 m. gegužės 14 d. redakcijos) patvirtintą Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių sąrašą ir ginčijamą Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimu Nr. 266 šios žemės priskyrimas prie Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimu Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei mokymo įstaigoms ir perduotos valstybinėms specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžių nustatymo“ nustatytų valstybės išperkamų objektų reiškia, kad Lietuvos veterinarijos akademijai, kaip mokslo ir studijų institucijai, ginčijamais Vyriausybės nutarimais priskirta žemė pateko į neprivatizuotino ir natūra buvusiems savininkams negražinamo (valstybės išperkamo) nekilnojamojo turto kategoriją.

Pažymėtina ir tai, kad pagal šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamą Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimą Nr. 579 Ginklų fondui suteikto neterminuotai naudotis 32,5 hektaro žemės sklypo (kuris tuo metu buvo naudojamas LVA) teisinis statusas nuosavybės teisinių santykių požiūriu nepakito – ši žemė liko valstybine žeme, kuri neprivatizuotina ir buvusiems savininkams natūra negražintina kaip valstybės išperkama.

III

Dėl Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1992 m. vasario 27 d., 1999 m. gegužės 14 d. redakcijos) ir Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimo Nr. 266 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimo Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei

mokymo įstaigoms ir perduotos valstybiniais specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžio nustatymo“ dalinio pakeitimo“ atitiktis Konstitucijos 23 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui, įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsnio, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatomis.

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d. redakcija) nuostatos, kad Lietuvos veterinarijos akademijai nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas yra 800 hektarų, atitiktis Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsnio nuostatai „Nuosavybės teisė į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatoma: 1) grąžinant nusavintą turtą natūra arba jam ekvivalentine natūra; 2) suteikiant šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiesiems asmenims vienkartinės valstybės išmokas, įgalinančias juos perimti atitinkamą dalį privatizuojamo valstybinio (visuomeninio) turto, jeigu neįmanoma grąžinti nusavinto turto natūra arba ekvivalentine natūra <...>“, taip pat Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 (1999 m. gegužės 14 d. redakcija) ir Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimo Nr. 266 ta apimtimi, kuria Lietuvos veterinarijos akademijai priskirta žemė, atitiktis Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams grąžinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“.

2. Konstitucijos 23 straipsnyje nustatyta, kad nuosavybė neliečiama (1 dalis); nuosavybės teisės saugo įstatymai (2 dalis); nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama (3 dalis).

3. Aiškindamas Konstitucijos 23 straipsnį Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad šiame straipsnyje įtvirtinti nuosavybės neliečiamumas ir apsauga *inter alia* reiškia, jog savininkas turi teisę su jam priklausančiu turtu atlikti bet kokius veiksmus, išskyrus uždraustus įstatymo, naudoti savo turtą ir lemti jo likimą bet kuriuo būdu, kuriuo nepažeidžiamos kitų asmenų teisės ir laisvės (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas); be to, savo aktuose Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs: savininkas turi teisę reikalauti, kad kiti asmenys nepažeistų jo nuosavybės teisių, o valstybė turi pareigą ginti ir saugoti nuosavybę nuo neteisėto kėsimosi į ją; konstitucinė

nuosavybės apsaugos garantija – tai *status quo* garantija, nes ji pirmiausia saugo asmens turimas nuosavybės teises; Konstitucija, garantuodama nuosavybės apsaugą, kartu įtvirtina ir konstitucinę teisę įgyti nuosavybę bei garantuoja šios teisės apsaugą; Konstitucijoje įtvirtinti nuosavybės neliečiamumas ir subjektinių nuosavybės teisių apsauga negali būti interpretuojami kaip pagrindas savininko teises ir interesus priešpriešinti viešajam interesui, kitų asmenų teisėms, laisvėms ir teisėtiems interesams; nuosavybė įpareigoja, ir šia nuostata yra išreiškiama nuosavybės socialinė funkcija.

4. Pagal Konstitucijos 23 straipsnį nuosavybė iš savininko gali būti paimama tik tada, kai ji reikalinga visuomenės poreikiams, kai už ją teisingai atlyginama; visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginant nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka. Kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijos 23 straipsnio 3 dalyje nurodyti visuomenės poreikiai, kuriems įstatymo nustatyta tvarka ir teisingai atlyginant gali būti paimama nuosavybė, – tai visos visuomenės arba jos dalies interesai, kuriuos valstybė, vykdydama savo funkcijas, yra konstituciškai įpareigota užtikrinti ir tenkinti; paimant nuosavybę visuomenės poreikiams turi būti siekiama įvairių visos visuomenės ir jos narių teisėtų interesų pusiausvyros; visuomenės poreikiai, kuriems paimama nuosavybė, – tai visuomet konkretūs ir aiškiai išreikšti visuomenės poreikiai dėl konkretaus nuosavybės objekto; paimti nuosavybę (teisingai atlyginant) galima tik tokiems visuomenės poreikiams, kurie objektyviai negalėtų būti patenkinti, jeigu nebūtų paimtas tam tikras konkretus nuosavybės objektas; asmuo, kurio nuosavybė paimama visuomenės poreikiams, turi teisę reikalauti, kad nustatytas atlyginimas būtų lygiavertis paimamai nuosavybei (Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d., 2003 m. kovo 4 d. nutarimai). Priimant sprendimą dėl nuosavybės paėmimo visuomenės poreikiams kartu turi būti nustatomas ir atlyginimo už paimamą nuosavybę dydis, taip pat nustatoma, kokia tvarka savininkui bus atlyginama už paimamą nuosavybę; įstatymų leidėjui nepriklausomai nuo to, koks subjektas (valstybė, savivaldybė, juridinis ar fizinis asmuo) tampa šios nuosavybės savininku, tenka pareiga nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad ši nuosavybė iš tikrųjų būtų panaudojama visuomenės poreikiams (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas). Šiame kontekste pabrėžtina, kad visuomenės poreikiai kartu yra ir valstybės reikmės (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d., 2007 m. lapkričio 23 d. nutarimai); sąvokų „valstybės poreikiai“ („valstybės reikmės“) ir „visuomenės poreikiai“ („visuomenės reikmės“) negalima priešinti, nes jos ne paneigia, bet papildo viena kitą; sąvokos „valstybės poreikiai“ („valstybės reikmės“), „visuomenės poreikiai“ („visuomenės reikmės“) žymi viešąjį interesą ir yra sietinos su konstitucine tautos gerovės samprata (Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 23 d. nutarimas).

5. Aiškindamas Konstitucijos 23 straipsnio 3 dalį Konstitucinis Teismas savo aktuose yra konstatavęs ir tai, kad kol nebus pasiektas susitarimas dėl atlyginimo už paimamą nuosavybę ar ginčo neišspręs teismas, nuosavybė iš savininko negali būti paimama (Konstitucinio Teismo

2003 m. kovo 4 d. nutarimas). Minėtą konstitucinės doktrinos nuostatą aiškinant kartu su kitomis Konstitucinio Teismo doktrininėmis nuostatomis, suformuluotomis interpretuojant Konstitucijos 23 straipsnį (*inter alia* su šiomis: nuosavybė įpareigoja, ir šia nuostata yra išreiškiamas nuosavybės socialinė funkcija; paimant nuosavybę visuomenės poreikiams turi būti siekiama įvairių visuomenės ir jos narių teisėtų interesų pusiausvyros; paimti nuosavybę (teisingai atlyginant) galima tik tokiems visuomenės poreikiams, kurie objektyviai negalėtų būti patenkinti, jeigu nebūtų paimtas tam tikras konkretus nuosavybės objektas; asmuo, kurio nuosavybė paimama visuomenės poreikiams, turi teisę reikalauti, kad nustatytas atlyginimas būtų lygiavertis paimamai nuosavybei; savininko teisių ir interesų negalima priešpriešinti viešajam interesui), pažymėtina, kad įstatymų leidėjui reguliuojant santykius, susijusius su ginčų dėl nuosavybės paėmimo visuomenės poreikiams nagrinėjimu teisme, pagal Konstituciją kyla pareiga nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris leistų operatyviai šiuos ginčus išspręsti ir taip garantuoti viešąjį interesą, užtikrinti, kad savininkas nepiktnaudžiautų savo teise gauti teisingą atlyginimą už paimamą nuosavybę ir taip nevilkintų nuosavybės paėmimo visuomenės poreikiams procesą.

Pagal Konstituciją negali būti toleruojamos tokios teisinės situacijos, kai įstatymo nustatyta institucijai, turinčiai teisę priimti sprendimą dėl nuosavybės paėmimo visuomenės poreikiams, teisės aktų nustatyta tvarka priėmus sprendimą dėl nuosavybės paėmimo visuomenės poreikiams ir atlyginimo už paimamą iš savininko nuosavybę dydžio ir šį atlyginimą sumokėjus toks visuomenės poreikis nepamatuotai ilgai negali būti tenkinamas dėl užsitęsusių ginčų, *inter alia* ginčų teismuose dėl atlyginimo už paimamą iš savininko nuosavybę dydžio, ir dėl to negali būti užtikrinti gyvybiškai svarbūs arba kiti ypač reikšmingi visuomenės interesai. Iš Konstitucijos įstatymų leidėjui kyla pareiga nustatyti *inter alia* teisingo atlyginimo už paimamą visuomenės poreikiams nuosavybę pagrindus, būdus, nustatyti, kad, esant kompetentingos institucijos sprendimui dėl nuosavybės paėmimo visuomenės poreikiams, atlyginimo už paimamą iš savininko nuosavybę dydžio ir šį atlyginimą sumokėjus, teismas, nustatęs, kad nedelsiant nepatenkinus šio visuomenės poreikio bus pakenkta gyvybiškai svarbiems ar kitiems ypač reikšmingiems visuomenės interesams, gali leisti pradėti naudoti nuosavybę visuomenės poreikiams tenkinti dar iš esmės neišsprendus ginčo dėl atlyginimo už paimamą nuosavybę dydžio.

6. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs ir tai, kad sprendžiant, ar nuosavybė yra paimama visuomenės poreikiams, atsižvelgtina ir į tai, kad visuomenės poreikiai nėra statiški. Reikmės, kurios viename visuomenės ir valstybės raidos etape galėjo būti suprantamos kaip visuomenės poreikiai, kitame visuomenės ir valstybės raidos etape gali būti vertinamos kaip neatitinkančios konstitucinės visuomenės poreikių sampratos, ir atvirkščiai. Ar poreikiai, kuriems paimama nuosavybė, yra visuomenės poreikiai, kiekvieną kartą turi būti sprendžiama individualiai, atsižvelgiant į tai, kokių socialiai reikšmingų tikslų tuo metu paimant būtent tą nuosavybę buvo

siekiama (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas).

7. Konstitucinis Teismas, savo nutarimuose Konstitucijos 23 straipsnio turinį interpretuodamas nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo kontekste, ne kartą yra konstatavęs: nors įstatymų leidėjas turi tam tikrą diskreciją nustatyti nuosavybės teisės atkūrimo sąlygas ir tvarką, tai nustatydamas jis privalo atsižvelgti ir į konstitucinius nuosavybės teisės apsaugos principus; išlikusio nekilnojamojo turto išpirkimo iš piliečių, kuriems atkuriamos nuosavybės teisės, negalima visiškai tapatinti su nuosavybės paėmimu iš savininko visuomenės poreikiams; sprendžiant, ar kompensacija už natūra negražinamą išlikusį nekilnojamąjį turtą yra teisinga, atsižvelgtina į tai, kad ne Lietuvos valstybė neteisėtai nacionalizavo ar kitais neteisėtais būdais nusavino savininkų turtą; iki turto gražinimo ar atitinkamos kompensacijos išmokėjimo buvusio savininko subjektinės teisės į konkretų turtą dar nėra atkurtos; valstybės įgalios institucijos sprendimas gražinti turtą natūra ar kompensuoti už jį turi tokią juridinę reikšmę, kad tik nuo to momento buvęs savininkas įgyja savininko teises į tokį turtą (Konstitucinio Teismo 1994 m. gegužės 27 d., 2003 m. kovo 4 d. nutarimai); kol atitinkamos valstybės institucijos nėra priėmusios sprendimo dėl nuosavybės teisių atkūrimo, asmenys, kuriems atkuriamos nuosavybės teisės, realiai neturi subjektinių nuosavybės teisių į turėtąjį turtą (Konstitucinio Teismo 1998 m. birželio 18 d., 2003 m. kovo 4 d. nutarimai).

Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos valstybė, siekdama bent iš dalies atkurti teisingumą, t. y. atkurti pažeistas nuosavybės teises, pasirinko ne *restitutio in integrum*, bet ribotą restituciją; teisingumo atkūrimas, kai savininkams yra kompensuojama už natūra negražinamą išlikusį nekilnojamąjį turtą, yra dvejopas: jis atkuriamas ir savininko, ir visos visuomenės atžvilgiu; okupacinės valdžios neteisėti veiksmai padarė milžinišką žalą ne tik savininkams, kurių nuosavybės teisės buvo paneigtos, bet ir visai visuomenei, visai valstybei; atkuriant teisingumą savininkų atžvilgiu, negali būti nepaisoma teisingumo visos visuomenės, kurios nariai yra ir šie savininkai, atžvilgiu; nuosavybės teisių atkūrimo procese turi būti siekiama asmenų, kuriems atkuriamos nuosavybės teisės, ir visos visuomenės interesų pusiausvyros (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d., 2007 m. liepos 5 d. nutarimai). Asmenų, kuriems atkuriamos nuosavybės teisės, ir visos visuomenės interesų pusiausvyra negalėtų būti pasiekta, jei būtų suabsoliutinta asmens, siekiančio atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą, teisė susigrąžinti jį natūra, kartu paneigiant visuomenės interesus.

8. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad, kaip ne kartą savo aktuose yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, jei nėra galimybės gražinti išlikusio nekilnojamojo turto natūra, teisinga kompensacija taip pat užtikrina nuosavybės teisių atkūrimą. Antai įstatymų leidėjas turi įgaliojimus (aišku, neperžengdamas Konstitucijoje eksplicitiškai ir implicitiškai įtvirtintų apribojimų) nustatyti ir tai, kad, nesant galimybės gražinti natūra būtent to turto, kuris

asmeniui nuosavybės teise priklausė iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo, nuosavybės teisės yra atkuriamos kitais būdais, *inter alia* suteikiant lygiavertį žemės, miško, vandens telkinio plotą kitoje vietovėje, t. y. suteikiant tokį turtą, kuris tam asmeniui nuosavybės teise anksčiau niekada nepriklausė (Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimas).

9. Natūra gali būti negražinamas ir tas iki neteisėtos nacionalizacijos ar kitokio neteisėto nusavinimo asmeniui nuosavybės teise priklausęs turtas, kuris yra būtinas visuomenės poreikiams. Kaip Konstitucinis Teismas yra konstatavęs 2002 m. gegužės 10 d. nutarime, žemė, kuri dėl jos būtinumo visuomenės poreikiams nėra savininkams gražinama natūra, yra valstybės išperkama, o savininkams už ją atlyginama įstatyme nustatytais būdais ir tvarka.

Šiame kontekste pabrėžtina, kad nors nuosavybės paėmimo visuomenės poreikiams iš savininkų institutas tiesiogiai negali būti taikomas, kai nuosavybės teisės atkuriamos išperkant valstybės reikmėms būtiną nekilnojamąjį turtą (*inter alia* žemę), visuomenės poreikių (nuosavybės paėmimo iš savininkų aspektu) ir valstybės reikmių (turto išpirkimo atkuriant nuosavybės teises aspektu) sampratos nėra visiškai skirtingos. Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, įstatyme „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ vartojamos sąvokos „valstybės reikmės“ ir Konstitucijoje vartojamos sąvokos „visuomenės poreikiai“ negalima priešinti (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas).

Kartu pažymėtina ir tai, kad visuomenės poreikių, dėl kurių vykdant restituciją tam tikras turtas nėra gražinamas natūra, bet yra valstybės išperkamas, samprata yra daug platesnė negu Konstitucijos 23 straipsnio 3 dalyje vartojamos sąvokos „visuomenės poreikiai“ turinys (Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimas).

10. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste ypač pabrėžtina, kad Konstitucinis Teismas, formuluodamas oficialią konstitucinę restitucijos – piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo – doktriną, yra pažymėjęs: vienas iš įstatymuose nustatytų atvejų, kai žemė gali būti savininkams negražinama natūra, yra jos suteikimas mokslo ir mokymo įstaigoms; šios įstaigos, neturėdamos nekilnojamojo turto (žemės, pastatų ir kt.), negalėtų vykdyti savo visuomeniškai reikšmingų funkcijų; valstybės išperkamos žemės statusas gali būti suteiktas tik tai mokslo ir mokymo įstaigoms skirtai žemei, kuri yra būtina jų uždaviniams ir funkcijoms vykdyti, t. y. būtina visuomenės, o ne atskirų asmenų poreikiams; mokslo ir mokymo įstaigos, valstybės ir savivaldos institucijos, pareigūnai turi pareigą užtikrinti, kad mokslo ir mokymo įstaigai suteikta žemė būtų naudojama tik šios įstaigos uždaviniams ir funkcijoms vykdyti, t. y. visuomenės poreikiams tenkinti (Konstitucinio Teismo 2002 m. gegužės 10 d. nutarimas).

Valstybė pagal Konstituciją, *inter alia* Konstitucijos 40 straipsnio 4 dalį, turinti pareigą prižiūrėti mokymo įstaigų veiklą, turi prižiūrėti ir tai, ar mokslo ir mokymo įstaigoms perduota valstybei priklausanti žemė yra valdoma, naudojama paisant viešojo intereso, visuomenės poreikių.

Kartu pažymėtina, jog mokslo ir mokymo įstaigos privalo užtikrinti, kad tokia joms suteikta žemė būtų naudojama tik jų uždaviniams ir funkcijoms vykdyti, taip pat būtų racionaliai tvarkoma ir tausojama.

11. Taigi pagal Konstituciją, *inter alia* joje įtvirtintus konstitucinius teisinės valstybės ir atsakingo valdymo principus, valstybės institucijos, įgaliotos spręsti valstybės išperkamos žemės statuso suteikimo mokslo ir mokymo įstaigoms skirtai žemei klausimus, turi atsižvelgti į tai, ar konkreči žemė yra būtina mokslo ir mokymo įstaigos uždaviniams ir funkcijoms vykdyti, ar tą žemę gražinus natūra buvusiam savininkui atitinkama mokslo ir mokymo įstaiga iš tiesų negalėtų vykdyti savo visuomeniškai reikšmingų funkcijų.

12. Kaip minėta, visuomenės poreikiai, dėl kurių išlikęs nekilnojamasis turtas (taip pat ir žemė) buvusiam savininkui negražinamas natūra, nėra statiškas reiškinys. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad reikmės, suprantamos kaip visuomenės poreikis, dėl kurio išlikęs nekilnojamasis turtas negali būti gražinamas buvusiam savininkui natūra, o yra valstybės išperkamas, gali keistis. Antai vienas reikmės gali pakeisti kitos: esant vienai reikmei, suprantamai kaip visuomenės poreikis, gali atsirasti kita ne mažiau visuomeniškai svarbi (reikšminga) reikmė, taip pat suprantama kaip visuomenės poreikis, dėl kurio išlikęs nekilnojamasis turtas negali būti gražinamas buvusiam savininkui natūra. Vien tai, kad vienos reikmės, suprastos kaip visuomenės poreikis, dėl kurio išlikęs nekilnojamasis turtas negali būti gražinamas buvusiam savininkui natūra, o yra valstybės išperkamas, išnyko, savaime dar nereiškia, kad neatsirado kitų reikmių, kurios taip pat gali būti suprantamos kaip visuomenės poreikis, taip pat suponuojantis negalimumą išlikusį nekilnojamąjį turtą buvusiam savininkui gražinti natūra. Galimos tokios teisinės situacijos, kai visuomenės poreikis, dėl kurio išlikęs nekilnojamasis turtas negalėjo būti gražinamas buvusiam savininkui natūra, per tam tikrą laiką išnyksta. Tokiu atveju pagal Konstituciją, *inter alia* joje įtvirtintus teisinės valstybės, teisingumo principus, jeigu buvusiam savininkui nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą nebuvo atkurtos kitokiu būdu ir nėra kitų konstituciškai pagrįstų kliūčių, išlikęs nekilnojamasis turtas šiam savininkui (jam pareiškus norą) turi būti gražintas natūra, o jeigu buvusiam savininkui nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą buvo atkurtos kitokiu būdu, tai, priėmus sprendimą dėl ketinimo tokį išlikusį nekilnojamąjį turtą, į kurį nebuvo atkurtos nuosavybės teisės, kadangi jis buvo valstybės išperkamas, perleisti privačion nuosavybėn, apie šį sprendimą valstybės institucijos privalo tinkamai informuoti buvusį savininką, kad jis turėtų galimybę vienodais su kitais asmenimis pagrindais įsigyti šį nekilnojamąjį turtą teisės aktu nustatyta tvarka.

13. Teisėkūros subjektai, reguliuodami su nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimu susijusius santykius, turi atsižvelgti ne vien į konstitucinius nuosavybės apsaugos principus – jie yra saistomi ir iš Konstitucijos kylančio teisėtų lūkesčių apsaugos, kaip teisinės

valstybės principo elemento, imperatyvo.

14. Konstitucinio Teismo aktuose ne kartą buvo konstatuota, kad vienas iš teisėtų lūkesčių apsaugos principo elementų yra teisių, įgytų pagal Konstituciją, Konstitucijai neprieštaraujančius įstatymus ir kitus teisės aktus, apsauga; pagal Konstituciją santykiuose su valstybe yra saugomi ir ginami tik tie asmens lūkesčiai, kurie kyla iš pačios Konstitucijos ar iš įstatymų bei kitų teisės aktų, neprieštaraujančių Konstitucijai; tik tokie asmens lūkesčiai santykiuose su valstybe laikomi teisėtais. Konstatuota ir tai, kad Konstitucija apskritai neužkerta kelio tam tikrais ypatingais atvejais saugoti bei ginti ir asmens įgytas teises, kylančias iš teisės aktų, vėliau pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminių aktų – prieštaraujančiais Konstitucijai ir (arba) įstatymams), kurių neapgynus ir neapsaugojus šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų didesnę žalą, negu toji, kurią šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų, jeigu minėtos teisės būtų visiškai arba iš dalies apsaugotos ir apgintos (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. liepos 5 d. nutarimai).

15. Pabrėžtina, jog tai, kad valstybė nutarė, kad paneigtos nuosavybės teisės turi būti atkurtos, taip pat tai, kad buvo priimtas restitucijos santykius reguliuojantis įstatymas ir pradėtas įgyvendinti nuosavybės teisių atkūrimas, asmenims, turintiems teisę atkurti nuosavybės teises, sukūrė teisėtą lūkestį, kad jie galės įstatymo nustatytais būdais, sąlygomis, tvarka ir terminais įgyvendinti šią savo teisę. Minėtą teisėtą lūkestį saugo ir gina Konstitucija. Kartu valstybei atsirado pareiga nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimą įstatymais reguliuoti taip, kad minėtas teisėtas lūkestis būtų realiai įgyvendintas (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimas).

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, jog savininko teisėtas lūkestis atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą nereiškia, kad visais atvejais nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą turi būti atkurtos tokį turtą gražinant natūra. Galimos ir tokios teisinės situacijos, kai buvusiems savininkams nėra gražinamas natūra toks išlikęs nekilnojamasis turtas, kuris yra būtinas visuomenės poreikiams.

16. Taip pat pažymėtina, jog konstituciniai teisinio tikrumo, teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos reikalavimai suponuoja ir tai, kad restitucijos – nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo – procesas negali būti nepagrįstai ilgas, nes tai galėtų iškreipti patį nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo institutą, pakirsti žmonių pasitikėjimą valstybe ir teise.

17. Minėta, kad pareiškėjas – Kauno apygardos teismas ginčija Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d. redakcija) nuostatų atitiktį ir įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsnio nuostatai „Nuosavybės teisė į išlikusį nekilnojamąjį turtą

atstatoma: 1) grąžinant nusavintą turtą natūra arba jam ekvivalentine natūra; 2) suteikiant šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiesiems asmenims vienkartinės valstybės išmokas, įgalinančias juos perimti atitinkamą dalį privatizuojamo valstybinio (visuomeninio) turto, jeigu neįmanoma grąžinti nusavinto turto natūra arba ekvivalentine natūra <...>“, taip pat Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 (1999 m. gegužės 14 d. redakcija) bei Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimo Nr. 266 nuostatų atitiktį ir Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams grąžinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“.

18. Įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 1 straipsnyje (1991 m. birželio 18 d. redakcija) buvo nustatyta: šis įstatymas reglamentuoja Lietuvos Respublikos piliečių, iš kurių pagal TSRS (LTSR) įstatymus buvo nacionalizuotas ar kitaip neteisėtai suvisuomenintas nekilnojamasis turtas, kuris šio įstatymo priėmimo dieną yra valstybinių, visuomeninių, kooperatinių organizacijų (įmonių) ar kolūkių žinioje, nuosavybės teisių atstatymo tvarką ir sąlygas (1 dalis); nuosavybės teisė į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatoma grąžinant nusavintą turtą natūra arba jam ekvivalentine natūra (2 dalies 1 punktas) arba suteikiant šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiems asmenims vienkartinės valstybės išmokas, įgalinančias juos perimti atitinkamą dalį privatizuojamo valstybinio (visuomeninio) turto, jeigu neįmanoma grąžinti nusavinto turto natūra arba ekvivalentine natūra, arba šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytieji asmenys nepageidauja grąžinti natūra (2 dalies 2 punktas).

19. Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulėje (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nustatyta: „Lietuvos Respublikos Seimas, pabrėždamas, kad Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai – Atkuriamajam Seimui 1990 m. kovo 11 d. aktais atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę, nustojo veikę svetimos valstybės primesti įstatymai, kuriais okupacinė valdžia iš Lietuvos Respublikos piliečių neteisėtai atėmė jų turėtą turtą; pabrėždamas, kad Lietuvos Respublikos piliečių prieš okupaciją įgytos nuosavybės teisės nepanaikintos ir turi tęstinumą; pabrėždamas, kad 1992 metais Lietuvos Respublikos piliečių valia priimta Lietuvos Respublikos Konstitucija garantuoja ir gina valstybės, jos piliečių teises bei nuosavybę; pabrėždamas, kad tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams grąžinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama; atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994–1996 metų nutarimus ir sprendimus ir į 1922–

1940 metų žemės reformos nustatytą 150 ha ribą, priima šį įstatymą.“

20. Aiškinant įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 1 straipsnio (1991 m. birželio 18 d. redakcija) ir Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatas, kurių atžvilgiu yra ginčijama Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d., 1999 m. gegužės 14 d. redakcijos) ir 2001 m. kovo 8 d. nutarimo Nr. 266 nuostatų atitiktis, šių įstatymų, *inter alia* jų 12 straipsnių, kuriuose buvo numatyti pagrindai, kuriems esant žemė savininkui natūra negražinama, bet yra valstybės išperkama, reguliavimo kontekste *inter alia* pažymėtina, kad nors minėtose įstatymų nuostatose ir yra įtvirtinta pirmenybė nekilnojamąjį turtą (taip pat ir žemę) susigrąžinti natūra, tai nėra (nebuvo) vienintelis nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo būdas. Minėtuose įstatymuose buvo (ir yra) nustatyta, kad jei savininkams negalima grąžinti išlikusio nekilnojamojo turto (taip pat ir žemės) natūra, nuosavybės teisė atkuriamą kitais įstatyme numatytais būdais. Taigi įstatymų leidėjas, reguliuodamas nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimą, išskyrė asmenis, kuriems nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkuriamos grąžinant turtą natūra, ir asmenis, kuriems nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkuriamos kitais būdais. Kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, minėtų grupių išskyrimą lėmė ir tebelemia objektyvios aplinkybės – negalimumas išlikusio nekilnojamojo turto visais atvejais grąžinti natūra (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimas), o jeigu dėl susiklosčiusių faktinių žemėnaudos santykių ir visuomenės poreikių nėra galimybių grąžinti žemę natūra, buvusiam savininkui yra garantuota teisė pasirinkti nuosavybės teisės atstatymo (atkūrimo) būdą įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis (Konstitucinio Teismo 1994 m. gegužės 27 d., 2002 m. gegužės 10 d. nutarimai).

21. Konstitucinio Teismo aktuose ne kartą konstatuota ir tai, kad nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimą reguliuojančiuose įstatymuose gali būti nustatyta, jog nuosavybės objektai natūra nėra grąžinami asmenims, turintiems teisę į nuosavybės teisių atkūrimą, o yra valstybės išperkami; įstatymų nuostata, kad jei negalima grąžinti turto natūra, turi būti skiriama kompensacija, neprieštarauja nuosavybės neliečiamumo ir nuosavybės teisių gynimo principams, nes teisinga kompensacija taip pat užtikrina nuosavybės teisių atkūrimą.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimą reguliuojančiuose įstatymuose buvo (ir šiuo metu yra) nuostata, pagal kurią žemė, suteikta mokslo ir mokymo įstaigoms, yra valstybės išperkama.

22. Kaip minėta, šioje konstitucinės justicijos byloje atitiktis Konstitucijai ir įstatymams aspektu yra *inter alia* ginčijamos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d., 1999 m. gegužės 14 d. redakcijos) ir Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimo Nr. 266 nuostatos, pagal kurias Lietuvos veterinarijos akademijai buvo nustatytas atitinkamo dydžio

neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas, kartu įtvirtinant šiai žemei valstybės išperkamos žemės statusą. Minėta ir tai, kad mokslo ir mokymo įstaigos, neturėdamos nekilnojamojo turto (žemės, pastatų ir kt.), negalėtų vykdyti savo visuomeniškai reikšmingų funkcijų, taip pat kad valstybės išperkamos žemės statusas gali būti suteikiamas tik tai mokslo ir mokymo įstaigoms suteiktai žemei, kuri yra būtina jų uždaviniams ir funkcijoms vykdyti, t. y. visuomenės poreikiams tenkinti, ir tik jeigu tokie poreikiai objektyviai negalėtų būti patenkinti šią žemę gražinus natūra. Taigi sprendžiant, ar ginčijami Vyriausybės nutarimai neprieštarauja (neprieštaravo) Konstitucijai ir įstatymams, turi būti įvertinta ir tai, ar tam tikras žemės sklypas yra būtinas teisės aktais LVA priskirtoms funkcijoms ir uždaviniams vykdyti.

22.1. Kaip matyti iš bylos medžiagos, LVA – vienintelė speciali mokslo ir studijų institucija, rengianti veterinarijos specialistus ir gyvulininkystės technologus, kurie aptarnauja gyvulininkystės sritį, saugo gyvulius nuo užkrečiamųjų ir kitų pavojingų ligų plitimo į šalį iš kitų valstybių, kontroliuoja gyvulinės kilmės maisto produktų kokybę, vykdo gyvulių veisimo, pašarų kokybės ir kitas valstybei ir visuomenei svarbias funkcijas, susijusias su žemės ūkio vystymu, ekonomikos augimu, visuomenės sveikatos apsauga. Todėl visuomenei ir valstybei svarbu, kad šios srities specialistai būtų tinkamai parengti.

22.2. Lietuvos Respublikos Seimo 1993 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. I-281 „Dėl Lietuvos veterinarijos akademijos statuto“ (netekusiu galios Seimo 2000 m. spalio 12 d. nutarimu Nr. VIII-2044 „Dėl Lietuvos veterinarijos akademijos statuto patvirtinimo“) patvirtintame Lietuvos veterinarijos akademijos statute buvo nustatyta, kad Lietuvos veterinarijos akademija yra valstybinė aukštoji studijų ir mokslo įstaiga, įkurta 1936 metais, kuri rengia veterinarijos ir gyvulininkystės specialistus (1, 2 punktai). Pagal šio statuto 22 punktą pagrindinė studentų praktinio mokymo ir mokslinių eksperimentų bazė yra Praktinio mokymo ir bandymų centras.

22.3. Seimo 2000 m. spalio 12 d. nutarimu Nr. VIII-2044 „Dėl Lietuvos veterinarijos akademijos statuto patvirtinimo“ (netekusiu galios Seimo 2004 m. birželio 8 d. nutarimu Nr. IX-2265 „Dėl Lietuvos veterinarijos akademijos statuto patvirtinimo“) patvirtinto Lietuvos veterinarijos akademijos statuto 8.1, 8.2 punktuose, be kitų, nurodyti tokie šios akademijos tikslai ir veiklos sritys: vykdyti mokslinius tyrimus ir taikyti mokslinių tyrimų rezultatus biomedicinos mokslų srityje, sudaryti sąlygas asmeniui įgyti moksliniais tyrimais grindžiamą, kultūros, mokslo ir naujausių technologijų lygį atitinkantį aukštąjį išsilavinimą, kvalifikaciją ir mokslo laipsnį.

22.4. Seimo 2004 m. birželio 8 d. nutarimu Nr. IX-2265 „Dėl Lietuvos veterinarijos akademijos statuto patvirtinimo“ patvirtinto (ir šiuo metu tebegaliojančio) Lietuvos veterinarijos akademijos statuto 3 punkte nustatyta, kad akademija – tai studijų, gyvulininkystės ir veterinarijos mokslo valstybės įstaiga, kurioje vyrauja universitetinės studijos. Be kitų Lietuvos veterinarijos akademijos statute išvardytų jos tikslų ir uždavinių, yra nurodytas veterinarijos, gyvulininkystės ir

maisto saugos specialistų rengimas, fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros vykdymas (1, 4 punktai).

22.5. Lietuvos veterinarijos akademijoje praktinio ugdymo, mokslo tiriamieji darbai atliekami Praktinio mokymo ir bandymų centre, besinaudojančiame Lietuvos veterinarijos akademijai perduotu žemės sklypu, kuriame yra ne tik žemės ūkio naudmenos, bet ir minėtai mokymo bei mokslo tiriamajai veiklai reikalingi pastatai.

22.6. Nurodytų redakcijų LVA statute apibrėžtas šios mokslo ir studijų įstaigos statusas, išvardyti tikslai, uždaviniai suponuoja išvadą, kad Lietuvos veterinarijos akademijos veiklai, būtent specialistų (pvz., veterinarijos medicinos) praktiniam rengimui ir mokslinių tyrimų bei eksperimentų vykdymui, yra reikalinga atitinkama bazė: žemė, pastatai, įranga.

22.7. Pažymėtina, kad, kaip minėta, žemės sklypą LVA naudojo ir mokymo bazę jame kūrė dar iki Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimo Nr. 540 priėmimo. Iš bylos medžiagos matyti, kad pagal Kauno rajono Lietuvos veterinarijos akademijos mokomojo-bandomojo ūkio žemės naudojimo ribų planą, patvirtintą Kauno rajono Liaudies deputatų tarybos Vykdomojo komiteto 1983 m. gegužės 26 d. sprendimu Nr. 143, Lietuvos veterinarijos akademijai buvo skirta ir ji naudojo 3 363 hektarus žemės. Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 (1991 m. gruodžio 9 d. redakcija) Lietuvos veterinarijos akademijos iki žemės reformos pradžios naudotas žemės ūkio naudmenų plotas, atsižvelgiant į šios akademijos poreikį ir pasikeitusią ekonominę situaciją, vykstančią žemės reformą, buvo sumažintas iki 1 000 hektarų, o Vyriausybės 1992 m. vasario 27 d. nutarimu Nr. 134 ir 1999 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 584 žemės ūkio naudmenų plotas buvo dar patikslintas, jį sumažinus atitinkamai iki 800 hektarų ir 767,5 hektaro.

23. Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes darytina išvada, kad Vyriausybės nutarimais, ginčijamais šioje konstitucinės justicijos byloje, žemė Lietuvos veterinarijos akademijai buvo suteikta (priskirta) tam, kad ji galėtų tinkamai vykdyti šios įstaigos uždavinius ir funkcijas, t. y. tenkinti visuomenės poreikius. Neturėdama tos žemės LVA negalėtų vykdyti savo visuomeniškai reikšmingų funkcijų. Kartu pažymėtina ir tai, kad nėra pakankamai teisinių argumentų, kodėl minėtais Vyriausybės nutarimais LVA suteikto (priskirto) žemės ūkio naudmenų sklypo dydis (kaip minėta, pagal Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimą Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d. redakcija) jis buvo 800 hektarų, pagal Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimą Nr. 540 (1999 m. gegužės 14 d. redakcija) – 767,5 hektaro) neatitinka LVA poreikio, t. y. nėra būtinas LVA uždaviniams ir funkcijoms vykdyti ir dėl to turėtų būti kitoks.

24. Kaip jau minėta šiame Konstitucinio Teismo nutarime, Vyriausybės nutarimuose, ginčijamuose šioje konstitucinės justicijos byloje, buvo nustatytas tik Lietuvos veterinarijos akademijai priskirto žemės ūkio naudmenų sklypo plotas, tačiau jo ribos nebuvo nustatytos (apibrėžtos).

Pažymėtina, kad tokiam teisiniam reguliavimui, kai nustačius žemės ūkio naudmenų sklypo plotą nėra nustatomos to sklypo ribos, trūksta teisinio aiškumo, ir jis teisiniu požiūriu yra ydingas.

Tačiau pažymėtina ir tai, kad ginčijamas Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d. redakcija), kuriuo nustatytas LVA perduoto žemės ūkio naudmenų sklypo plotas (kuris, kaip minėta, vėlesniais ginčijamais Vyriausybės nutarimais nebuvo labai keičiamas), buvo priimtas žemės reformos proceso pradžioje. Be to, sklypo ribos buvo apibrėžtos ne minėtu Vyriausybės nutarimu, kuriuo LVA buvo suteikta (priskirta) žemė, – tai padaryta Kauno apskrities valdytojo 1996 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 05-5923. Vėliau, priėmus kitus ginčijamus Vyriausybės nutarimus, kuriais LVA priskirtų žemės ūkio naudmenų plotas buvo patikslintas, Kauno apskrities viršininko 1998 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 05-8064, 2001 m. gegužės 30 d. įsakymu Nr. 02-05-4060, 2001 m. birželio 15 d. įsakymu Nr. 02-05-4555, 2003 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr. 02-05-3199 atitinkamai buvo tikslinamos ir LVA naudojamos žemės sklypo ribos. Taigi, atsižvelgiant į minėtas aplinkybes, vien tai, kad Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarime Nr. 540 (1992 m. vasario 27 d., 1999 m. gegužės 14 d. redakcijos) ir Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarime Nr. 266 nebuvo apibrėžtos LVA priskirto žemės ūkio naudmenų sklypo ribos, nėra pakankamas pagrindas šioje konstitucinės justicijos byloje minėtus Vyriausybės nutarimus pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai.

25. Taip pat paminėtina, kad pareiškėjas savo abejones dėl ginčijamų Vyriausybės nutarimų atitikties Konstitucijai ir įstatymams grindžia ir tuo, kad, pasak jo, šiais Vyriausybės nutarimais Lietuvos veterinarijos akademijai suteikta (priskirta) valstybės išperkama žemė apima ir žemę, į kurią buvusio savininko įpėdiniai pretenduoja atkurti nuosavybės teises natūra.

Kaip minėta, LVA suteikto (priskirto) žemės ūkio naudmenų sklypo ribos buvo nustatytos ne ginčijamais Vyriausybės nutarimais, o apskrities viršininko (valdytojo) įsakymais.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį, 105 straipsnio 1, 2 dalis Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, taip pat ar Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams. Vertinti apskrities viršininko (valdytojo) priimtų aktų teisėtumą ir pagrįstumą nepriskirta Konstitucinio Teismo kompetencijai. Tai priklauso atitinkamus administracinius arba civilinius ginčus sprendžiančių teismų jurisdikcijai.

26. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad:

– Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1992 m. vasario 27 d. redakcija) patvirtinto Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo nuostata, kad Lietuvos veterinarijos akademijai nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas yra 800 hektarų, neprieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, įstatymo „Dėl

piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsnio nuostatai „Nuosavybės teisė į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatoma: 1) grąžinant nusavintą turtą natūra arba jam ekvivalentine natūra; 2) suteikiant šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiesiems asmenims vienkartinės valstybės išmokas, įgalinančias juos perimti atitinkamą dalį privatizuojamo valstybinio (visuomeninio) turto, jeigu neįmanoma grąžinti nusavinto turto natūra arba ekvivalentine natūra <...>“;

– Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1999 m. gegužės 14 d. redakcija) patvirtintas Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašas ta apimtimi, kuria Lietuvos veterinarijos akademijai priskirta žemė, neprieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams grąžinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“;

– Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimas Nr. 266 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimo Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei mokymo įstaigoms ir perduotos valstybiniais specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžio nustatymo“ dalinio pakeitimo“ ta apimtimi, kuria Lietuvos veterinarijos akademijai priskirta žemė, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams grąžinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“.

IV

Dėl Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimo Nr. 579 „Dėl žemės sklypo suteikimo ir pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties pakeitimo“ atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai.

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimo Nr. 579 „Dėl žemės sklypo suteikimo ir pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties pakeitimo“ ta apimtimi, kuria Ginklų fondui priskirta žemė, atitiktis Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3

dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams grąžinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“.

2. Minėta, kad Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 579 *inter alia* Lietuvos veterinarijos akademijos naudojamo žemės sklypo dalis (32,5 hektaro) buvo perduota Ginklų fondui neterminuotai naudotis šaudmenų gamybos įmonės statybai.

3. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime tiriant Vyriausybės nutarimą, kuriais mokslo ir studijų įstaigai – Lietuvos veterinarijos akademijai buvo perduota žemė, kartu ją priskiriant valstybės išperkamos ir negrąžinamos buvusiems savininkams žemės kategorijai, atitiktį Konstitucijos 23 straipsnio ir nuosavybės teisių atkūrimą reglamentuojančių įstatymų nuostatomis jau konstatuota, kad teisinis reguliavimas, nustatantis nuosavybės teisių atkūrimo natūra alternatyvas, neprieštarauja restitucijos tikslams ir konstituciniam nuosavybės teisių apsaugos principui. Kartu pažymėta ir tai, kad pagrįstas ir teisėtas nuosavybės objektų išpirkimas atkuriant nuosavybės teises atitinka ir konstitucinį teisėtų lūkesčių apsaugos reikalavimą.

4. Minėta ir tai, kad buvusiam savininkui gali būti natūra negrąžinama ir ta žemė, kuri yra būtina visuomenės poreikiams, kad visuomenės poreikiai – tai visuomet konkretūs ir aiškiai išreikšti visuomenės poreikiai dėl konkretaus nuosavybės objekto, kad žemė, kuri dėl būtinumo tenkinti visuomenės poreikius nėra savininkui grąžinama natūra, yra valstybės išperkama, savininkui už ją atlyginant įstatymo nustatytais būdais ir tvarka.

5. Taigi tiriant ginčijamo Vyriausybės nutarimo, kuriuo Ginklų fondui buvo perduota naudotis žemė, atitiktį Konstitucijai ir Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės nuostatai visų pirma būtina įvertinti, ar ši žemė priskirtina šiame įstatyme nustatyta valstybės išperkamos žemės kategorijai.

6. Kaip minėta, Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimo Nr. 579 priėmimo metu galiojusio Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (1997 m. liepos 1 d. redakcija) 12 straipsnio 9 punkte buvo nustatyta, kad „Žemė iš šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų piliečių išperkama valstybės ir už ją atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį, jeigu ji <...> suteikta mokslo ir mokymo, valstybinėms socialinės globos bei rūpybos įstaigoms, valstybinėms įstaigoms ir organizacijoms, perduota valstybiniams specializuotiems sėklininkystės, veislininkystės ūkiams. Šios žemės naudotojų sąrašą ir jų naudojamų žemės sklypų dydžius nustato Vyriausybė“.

Pagal šią Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo nuostatą

valstybės išperkamai žemei buvo priskiriama *inter alia* valstybės įstaigoms suteikta žemė. Nors šiame įstatyme nebuvo apibrėžta, kokiais atvejais valstybės įstaigoms suteikta žemė priskiriama valstybės išperkamai žemei, atsižvelgiant į vieną iš pagrindinių nuosavybės teisių atkūrimo proceso principų – nuosavybės teisių atkūrimo natūra prioriteta, kuris reiškia, kad nuosavybės teisės turi būti atkurtos natūra, išskyrus atvejus, kai tokios galimybės nėra, darytina išvada, kad žemės suteikimas valstybės įstaigoms ir jos priskyrimas valstybės išperkamai (negražintinai pretendentams atkurti nuosavybės teises natūra) žemei turi būti objektyviai pagrįstas. Todėl pagal Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (1997 m. liepos 1 d. redakcija) 12 straipsnio 9 punktą valstybės išperkamai žemei galėjo būti priskiriama tik tokia valstybės įstaigoms perduota žemė, kuri būtina valstybės reikmėms.

7. Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimo Nr. 579 atitiktį Konstitucijai ir Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymui vertinant Ginklų fondui perduotos žemės priskyrimo būtinai valstybės reikmėms ir valstybės išperkamai žemei aspektu būtina nustatyti, ar šiuo nutarimu įvykdytas žemės perdavimas atitinka esminius tokio žemės perdavimo pagrįstumo ir teisėtumo kriterijus, t. y. ar ji perduota valstybės įstaigai, ar ji būtina valstybės reikmėms ir ar, jeigu ši žemė būtų gražinta buvusiems savininkams, valstybės reikmės negalėtų būti patenkintos.

8. Lietuvos Respublikos ginklų fondo įstatymo (1996 m. liepos 11 d. redakcija) 2 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad Ginklų fondas yra valstybės institucija, įsteigta ir veikianti prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, turinti išimtinę teisę aprūpinti valstybės institucijas ir kitus juridinius asmenis ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis, kovine technika ar specialiosiomis priemonėmis pagal Vyriausybės patvirtintą sąrašą.

Ginklų fondo įstatymo 4 straipsnyje buvo apibrėžti Ginklų fondo uždaviniai „aprūpinti krašto apsaugos ir vidaus reikalų sistemas, Valstybės saugumo departamentą, kitus juridinius asmenis ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis, kovine technika ar specialiosiomis priemonėmis, taip pat fizinius asmenis pistoletais (revolveriais) savigynai ir šaudmenimis šiems ginklams“.

9. Įgyvendindamas šiuos uždavinius Ginklų fondas buvo įpareigotas vykdyti funkcijas, susijusias su ginklų, šaudmenų poreikio nustatymu ir įsigijimu (Ginklų fondo įstatymo (1996 m. liepos 11 d. redakcija) 5 straipsnis), *inter alia* ginklų, šaudmenų, sprogmenų, kovinės technikos ar specialiųjų priemonių gamyba ir taisymu arba jų metrologijos, sertifikavimo, gamybos ir taisymo organizavimu (5 straipsnio 1 dalies 7 punktas).

10. Atsižvelgiant į šias Ginklų fondo statusą ir funkcijas įtvirtinančias Ginklų fondo įstatymo nuostatas darytina išvada, kad Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 579 žemė buvo perduota valstybės įstaigai įstatymu pavestoms funkcijoms, susijusioms su valstybės reikmėmis, vykdyti (organizuoti šaudmenų, kuriais *inter alia* aprūpinamos ir valstybės vidaus

reikalų bei krašto apsaugos sistemos, gamybą).

11. Vyriausybė 1999 m. balandžio 27 d. priėmė nutarimą Nr. 469 „Dėl šaudmenų gamybos valstybės įmonės steigimo ir sutikimo vykdyti viešąjį pirkimą konkurencinių derybų būdu“, kuriuo buvo nutarta: įsteigti šaudmenų gamybos valstybės įmonę (1 punktą); pavesti Ginklų fondui vykdyti šaudmenų gamybos įmonės steigėjo funkcijas (2.1 punktą); pavesti Žemės ūkio ministerijai kartu su Kauno apskrities viršininko administracija ir Ginklų fondu parinkti vietą (žemės sklypą), atitinkančią visus reikalavimus, parengti sprendimo dėl žemės sklypo suteikimo Ginklų fondui neterminuotam naudojimui šaudmenų gamybos įmonei statyti projektą ir iki 1999 m. gegužės 1 d. pateikti jį Vyriausybei (2.2 punktą).

11.1. Vykdamas šį Vyriausybės nutarimą žemės ūkio ministro 1999 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. 182 „Dėl komisijos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. balandžio 27 d. nutarimui vykdyti sudarymo“ ir Ginklų fondo direktoriaus 1999 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. 5 „Dėl komisijos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. balandžio 27 d. nutarimo Nr. 469 vykdymui sudarymo“ buvo sudaryta komisija, kuri kartu su Kauno apskrities viršininko administracijos atstovais parinko žemės sklypą šaudmenų gamyklos statybai. Komisijos išvados buvo įformintos 1999 m. balandžio 30 d. Statybos sklypo parinkimo aktu, kuriuo pritarta Ginklų fondo šaudmenų gamybos valstybės įmonės projektavimui ir statybai 32,5 hektaro žemės sklype, esančiame Vijūkų kaime, Užliedžių žemės kadastro vietovėje, Kauno rajone. Kaip Konstitucinio Teismo posėdyje paaiškino suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovas, šaudmenų gamyklos statybai reikalingo žemės sklypo plotas nustatytas atsižvelgiant į ypatingus saugumo reikalavimus (dėl gamyklos pastatų plotų, jų išdėstymo, apsaugos zonų), keliamus tokio tipo gamykloms, *inter alia* į NATO valstybės Prancūzijos atitinkamus teisės aktus.

11.2. Remiantis šiomis išvadomis buvo priimtas pareiškėjo ginčijamas Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 579, kuriuo Lietuvos veterinarijos akademijos naudojamo žemės sklypo dalis (32,5 hektaro) buvo perduota Ginklų fondui neterminuotai naudotis šaudmenų gamybos įmonės statybai.

11.3. Ši gamykla (valstybės įmonė Giraitės ginkluotės gamykla) buvo pastatyta 2000 m. Ginklų fondo direktoriaus 2002 m. kovo 12 d. įsakymu Nr. 9 valstybės įmonei Giraitės ginkluotės gamyklai buvo išduota licencija verstis šaudmenų gamyba.

11.4. Seimo 2002 m. spalio 10 d. priimtu Lietuvos Respublikos strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių bei kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių įstatymu valstybės įmonė Giraitės ginkluotės gamykla buvo įrašyta į strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių valstybės įmonių sąrašą (2 straipsnio 1 dalies 2 punktą).

11.5. Seimas 2006 m. birželio 13 d. priėmė Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Giraitės ginkluotės gamyklos pertvarkymo į akcinę bendrovę įstatymą, kurio paskirtis – pertvarkyti

valstybės įmonę Giraitės ginkluotės gamyklą (1 straipsnis). Šio įstatymo 2 straipsniu Ginklų fondui, kaip valstybės įmonės Giraitės ginkluotės gamyklos savininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai, suteikta teisė pertvarkyti valstybės įmonę Giraitės ginkluotės gamyklą į akcinę bendrovę Giraitės ginkluotės gamyklą.

11.6. Vadovaudamasis Valstybės įmonės Giraitės ginkluotės gamyklos pertvarkymo į akcinę bendrovę įstatymu, Ginklų fondo direktorius 2007 m. gegužės 21 d. įsakymu Nr. 1A-57 „Dėl valstybės įmonės Giraitės ginkluotės gamyklos pertvarkymo į akcinę bendrovę Giraitės ginkluotės gamyklą“ nusprendė valstybės įmonę Giraitės ginkluotės gamyklą pertvarkyti į akcinę bendrovę Giraitės ginkluotės gamyklą. Atsižvelgdamas į šiuos Giraitės ginkluotės gamyklos teisinės formos pakeitimus, Ginklų fondo direktorius akcinei bendrovei Giraitės ginkluotės gamyklai išdavė patikslinančią licenciją, leidžiančią gaminti šaudmenis ir jų dalis (Ginklų fondo 2007 m. rugsėjo 20 d. pranešimas „Apie licencijos patikslinimą“, Informaciniai pranešimai, 2007 m. rugsėjo 26 d., Nr. 75).

12. Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes darytina išvada, kad Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 579 žemės sklypas Ginklų fondui buvo perduotas Ginklų fondo – valstybės institucijos – funkcijoms, susijusioms su valstybės reikmių užtikrinimu, vykdyti, todėl šis žemės sklypas priskirtinas Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 12 straipsnio 9 punkte (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nurodytai valstybės išperkamos žemės kategorijai. Šiame kontekste svarbu pažymėti, kad žemė Ginklų fondui perduota remiantis kompetentingų valstybės institucijų išvadomis apie žemės poreikį ir konkretaus žemės sklypo tinkamumą. Be to, kaip matyti iš bylos medžiagos, minėtą žemės dalį gražinus natūra buvusiems savininkams, nebūtų buvę galima užtikrinti valstybės reikmių patenkinimo.

Taigi LVA priskirta žemės dalis naudotis Ginklų fondui buvo suteikta atsiradus kitam ne mažiau reikšmingam visuomenės poreikiui, t. y. visuomenės poreikis, dėl kurio žemės dalis negalėjo būti gražinama natūra buvusiam savininkui, apskritai neišnyko, tik pasikeitė jo pobūdis.

Todėl konstatuotina, kad Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 579 Ginklų fondui žemė paskirta (kartu ją priskiriant valstybės išperkamos žemės kategorijai) nepažeidžiant nuosavybės teisių atkūrimo procese taikytinų konstitucinių nuosavybės teisių apsaugos reikalavimų, t. y. esant įstatyme numatytam žemės išpirkimo valstybės reikmėms pagrindui (Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 12 straipsnio 9 punktas (1997 m. liepos 1 d. redakcija)) bei kompetentingoms institucijoms įvertinus konkretų žemės poreikį, ir naudojama toms reikmėms, kurioms ji buvo skirta.

13. Šiame kontekste pažymėtina, kad iš Lietuvos veterinarijos akademijos naudojamos žemės, kuri, kaip jau konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, priskirta valstybės reikmėms (mokslo ir mokymo įstaigai jos tiesioginėms funkcijoms vykdyti) būtinos ir kartu

valstybės išperkamos žemės kategorijai, paimtas ir Ginklų fondui perduotas 32,5 hektaro žemės sklypas, iš esmės nepakeitus šios žemės teisinio statuso nuosavybės teisės požiūriu, iš vienos Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 12 straipsnio 9 punkte (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nurodytos valstybės išperkamos žemės kategorijos pateko į kitą toje pačioje įstatymo nuostatoje nurodytą valstybės išperkamos žemės kategoriją. Todėl nuosavybės teisių atkūrimo teisinių santykių kontekste šios žemės, kaip valstybės išperkamos ir natūra buvusiems savininkams negrąžinamos, statusas taip pat nepasikeitė.

14. Minėta, kad reikmės, suprantamos kaip visuomenės poreikis, dėl kurio išlikęs nekilnojamas turtas negali būti grąžinamas buvusiam savininkui natūra, o yra valstybės išperkamas, gali keistis; vienas reikmės gali pakeisti kitos.

15. Taigi Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 579 Ginklų fondui priskyrus iki tol LVA naudotą žemę nebuvo nukrypta nuo Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintų nuosavybės neliečiamumo ir apsaugos imperatyvų, konstitucinio teisinės valstybės principo, nebuvo nepaisoma Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės nuostatos, kuriai minėto Vyriausybės nutarimo atitiktis šioje konstitucinės justicijos byloje yra ginčijama.

16. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 579 „Dėl žemės sklypo suteikimo ir pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties pakeitimo“ ta apimtimi, kuria Ginklų fondui priskirta žemė, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 23 straipsnio 1, 3 dalims, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams grąžinamas išlikęs nekilnojamas turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1992 m. vasario 27 d. redakcija; Žin., 1992, Nr. 6-131; Lietuvos aidas, 1992 m. kovo 5 d.; Žin., 1992, Nr. 13-373) patvirtinto Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo nuostata, kad Lietuvos veterinarijos akademijai nustatytas neprivatizuotinių žemės ūkio naudmenų plotas yra 800 hektarų, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių

nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (1991 m. birželio 18 d. redakcija) 1 straipsnio nuostatai „Nuosavybės teisė į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatoma: 1) gražinant nusavintą turtą natūra arba jam ekvivalentine natūra; 2) suteikiant šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiesiems asmenims vienkartinės valstybės išmokas, įgalinančias juos perimti atitinkamą dalį privatizuojamo valstybinio (visuomeninio) turto, jeigu neįmanoma gražinti nusavinto turto natūra arba ekvivalentine natūra <...>“.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 540 „Dėl Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašo tvirtinimo“ (1999 m. gegužės 14 d. redakcija; Žin., 1992, Nr. 6-131; 1999, Nr. 43-1372) patvirtintas Neprivatizuotinių žemės ūkio įmonių ir organizacijų sąrašas ta apimtimi, kuria Lietuvos veterinarijos akademijai priskirta žemė, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams gražinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 579 „Dėl žemės sklypo suteikimo ir pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties pakeitimo“ ta apimtimi, kuria Lietuvos Respublikos ginklų fondui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės priskirta žemė, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams gražinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. kovo 8 d. nutarimas Nr. 266 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 13 d. nutarimo Nr. 1026 „Dėl žemės, suteiktos mokslo bei mokymo įstaigoms ir perduotos valstybiniais specializuotiems sėklininkystės ir veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms, naudotojų ir jų naudojamų žemės sklypų dydžio nustatymo“ dalinio pakeitimo“ (Žin., 2001, Nr. 22-732) ta apimtimi, kuria Lietuvos veterinarijos akademijai priskirta žemė, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo preambulės (1997 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatai „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos

Respublikos piliečiams gražinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Toma Birmontienė

Pranas Kuconis

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Ramutė Ruškytė

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis